

Orgaanschade bij DM

- Microvasculair
 - Retinopathie, nefropathie
- Macrovasculair
 - Hartinfarct, perifeer vaatlijden, CVA
- Neurologisch
 - Neuropathie: perifeer, autonoom
 - Cerebraal

Neuropathie

- Sensorisch
 - Gevoelszenuwen
- Motorisch
- Gemengd
- Autonoom/vegetatief
 - Cardiaal
 - Tractus digestivus
 - Tractus urogenitalis

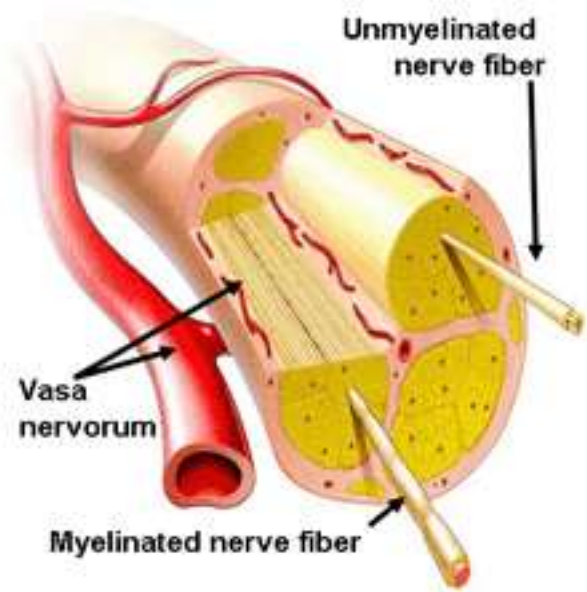
Schade aan de zenuwen

- Gestoorde vascularisatie
 - Ischemie
 - Stofwisselingsstoornissen
- Glycolysering

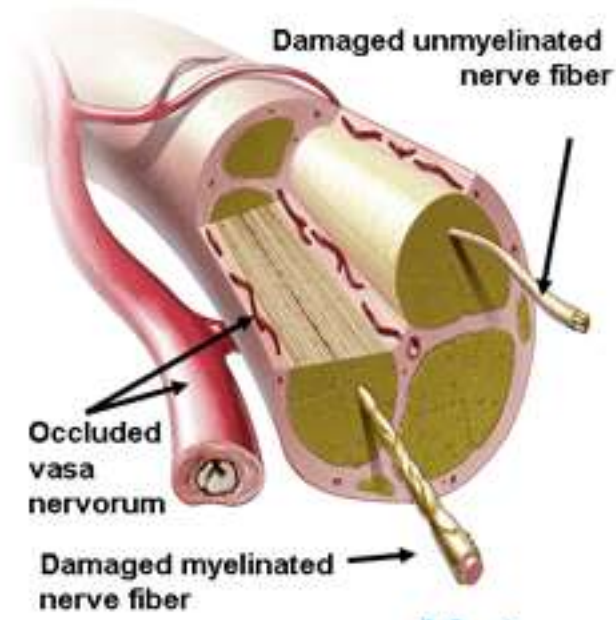
Orgaanschade bij DM

Diabetic Peripheral Neuropathy

Healthy Nerves and Blood Vessels

Nerves and Blood Vessels Damaged by DPN

Vinik AI. *Diabetic Microvascular Complications Today*. 2006;3:23-26.

Sensomotorische neuropathie

- Vooral gevoelsveranderingen
- Minder motorisch/kracht
- Langste zenuwen eerste aangedaan
- Rusteloze benen, vooral in de nacht

- DM: 70% van de patienten polyneuropathie

- Microvasculair
 - Retinopathie, nefropathie
- Macrovasculair
 - Hartinfarct, perifereer vaatlijden, CVA
- Neurologisch
 - Neuropathie: perifereer, autonoom
 - Cerebraal

En dan nu ...

De nieren

Orgaanschade: nieren

- Nierfunctieverlies
- Proteinurie
- Progressie hart- en vaatziekten

De nieren

De piskijker van de Gouden Eeuw

Waar gaan we het over hebben?

Nierfunctie

Nierschade

Klinische implicaties

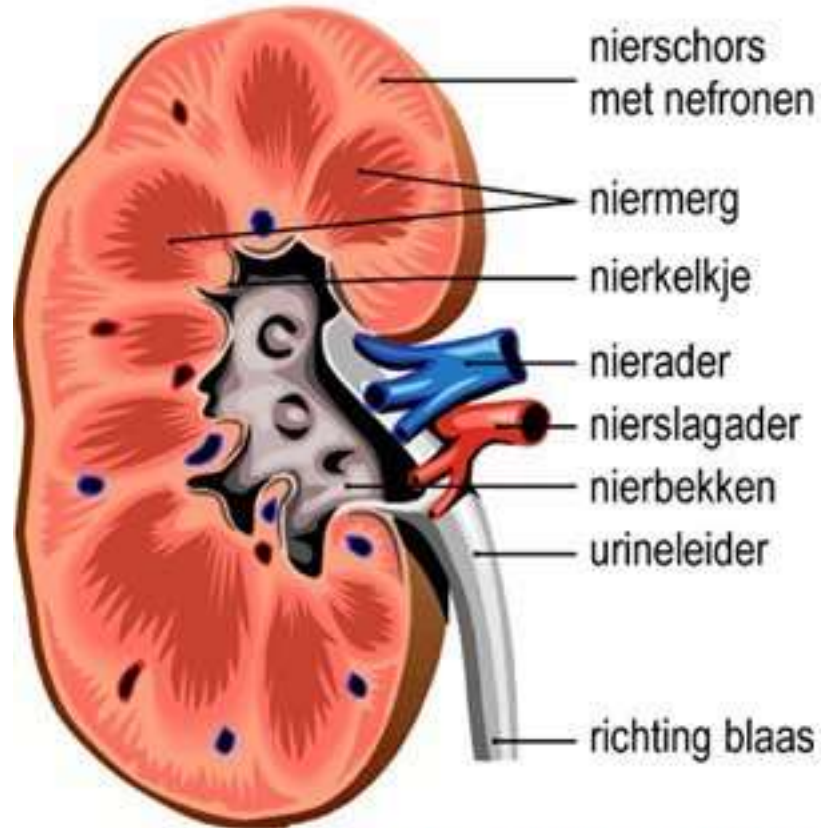

Prima la fisiologica

e poi

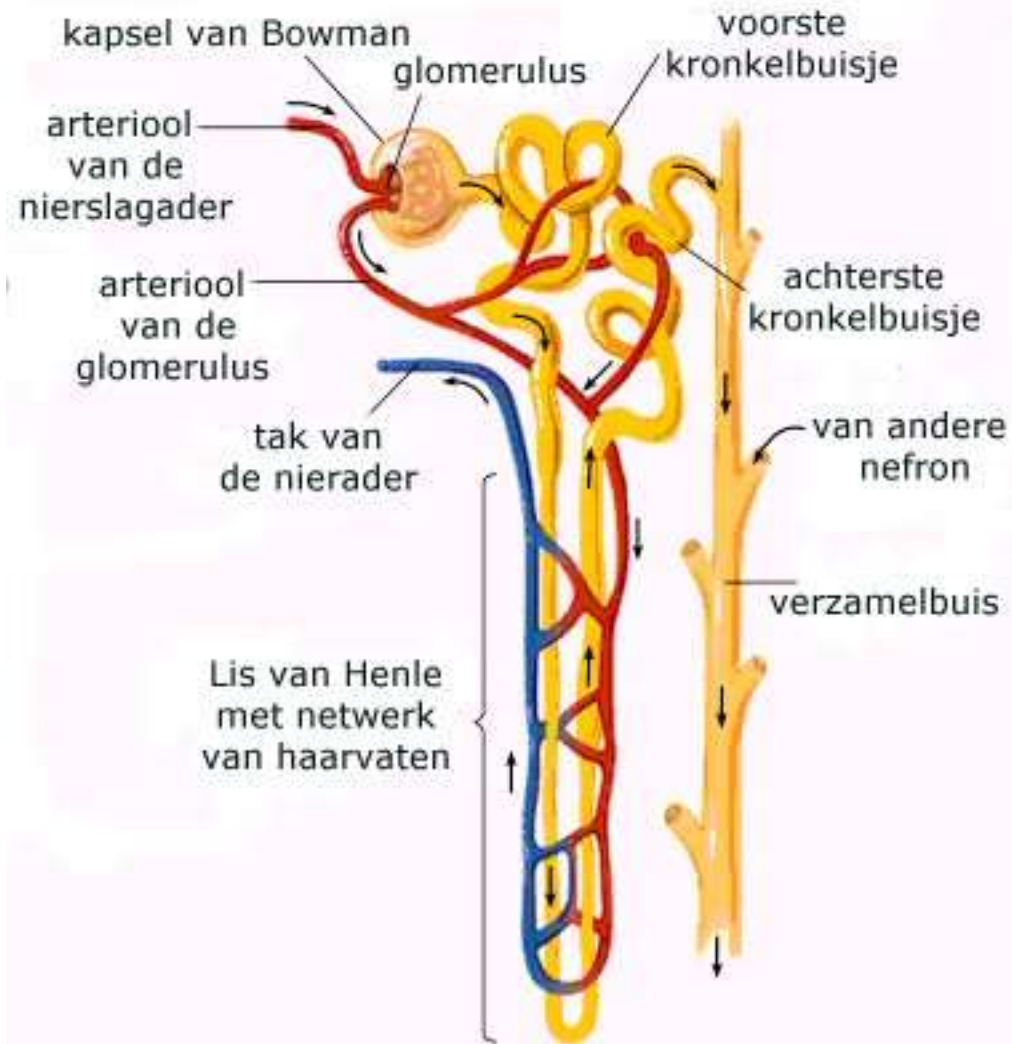
La fisiopatologica

De nier

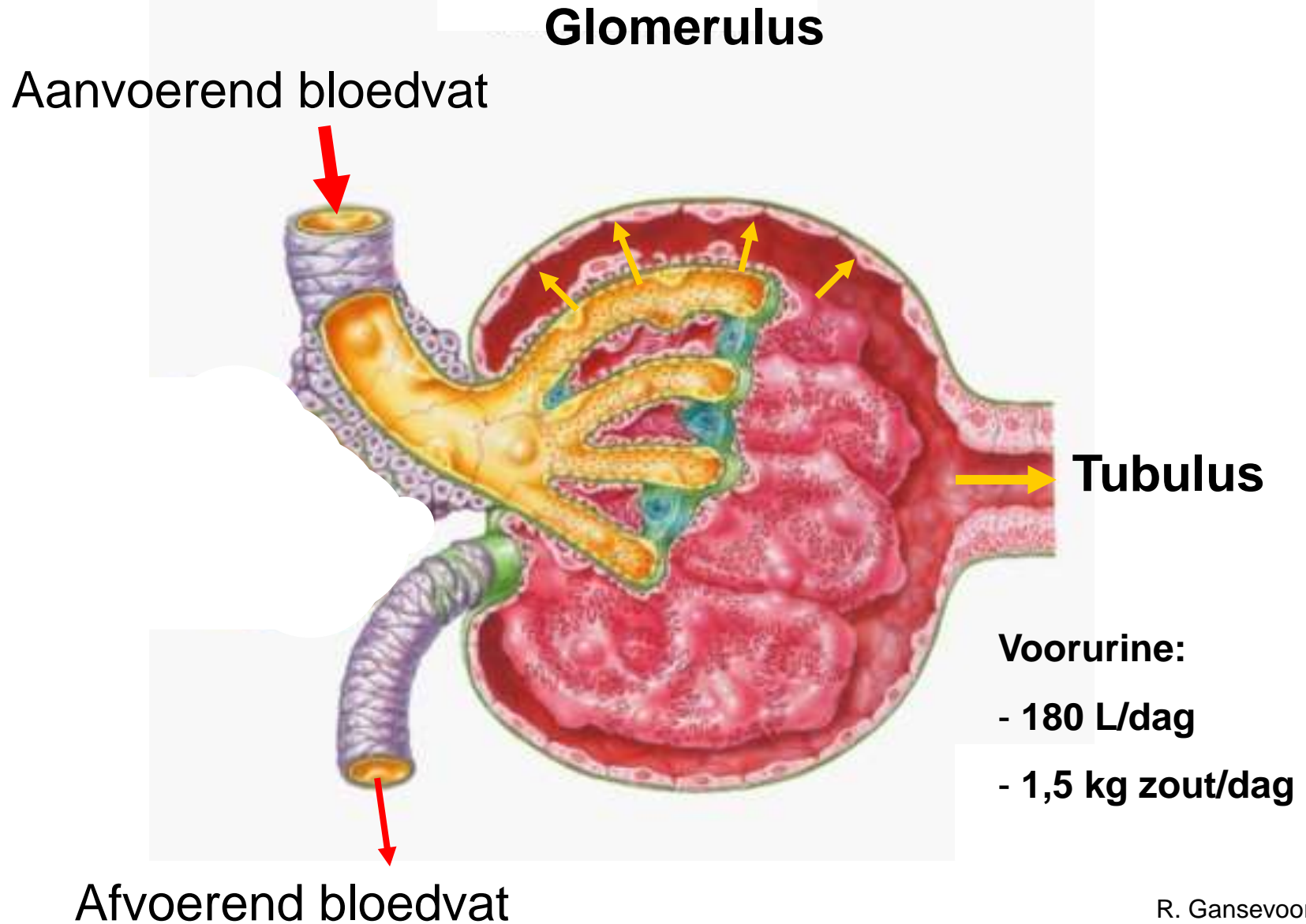

Doorsnede van de nier

Anatomie: nefron, niereenheidje

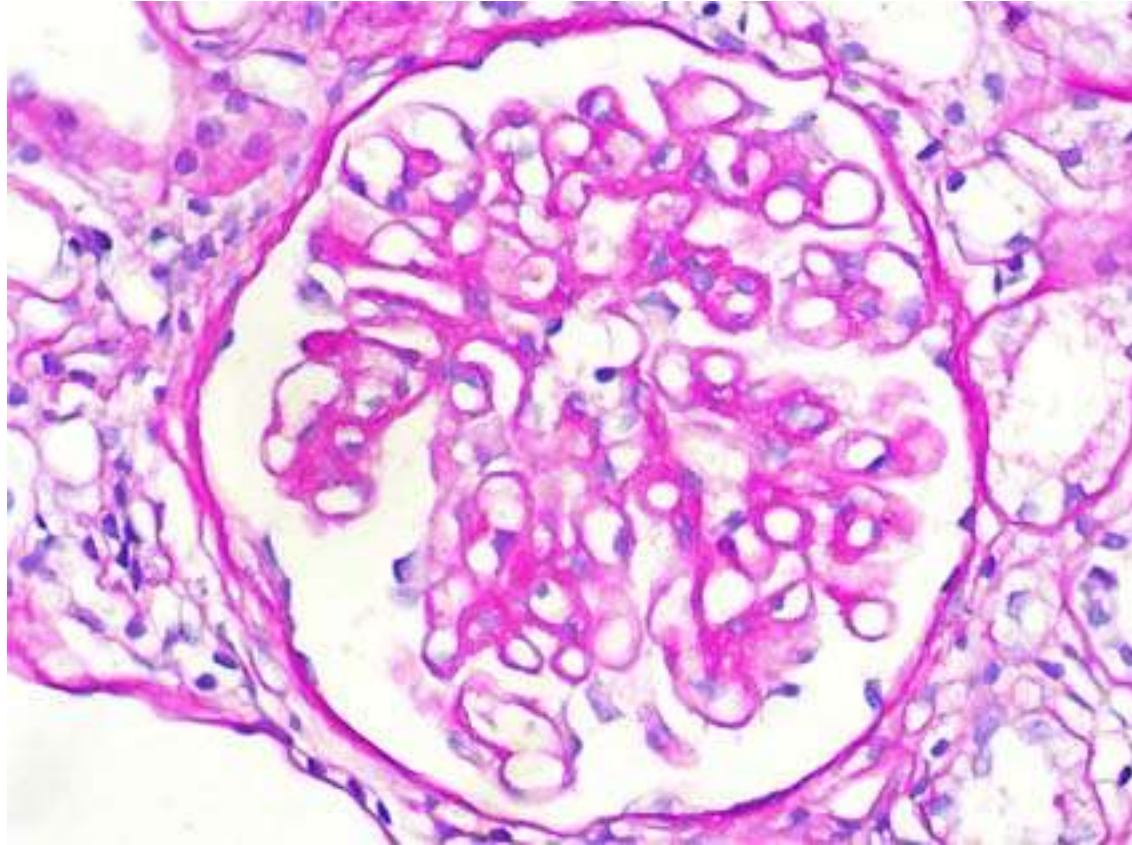

Anatomie: de glomerulus

Gewone glomerulus

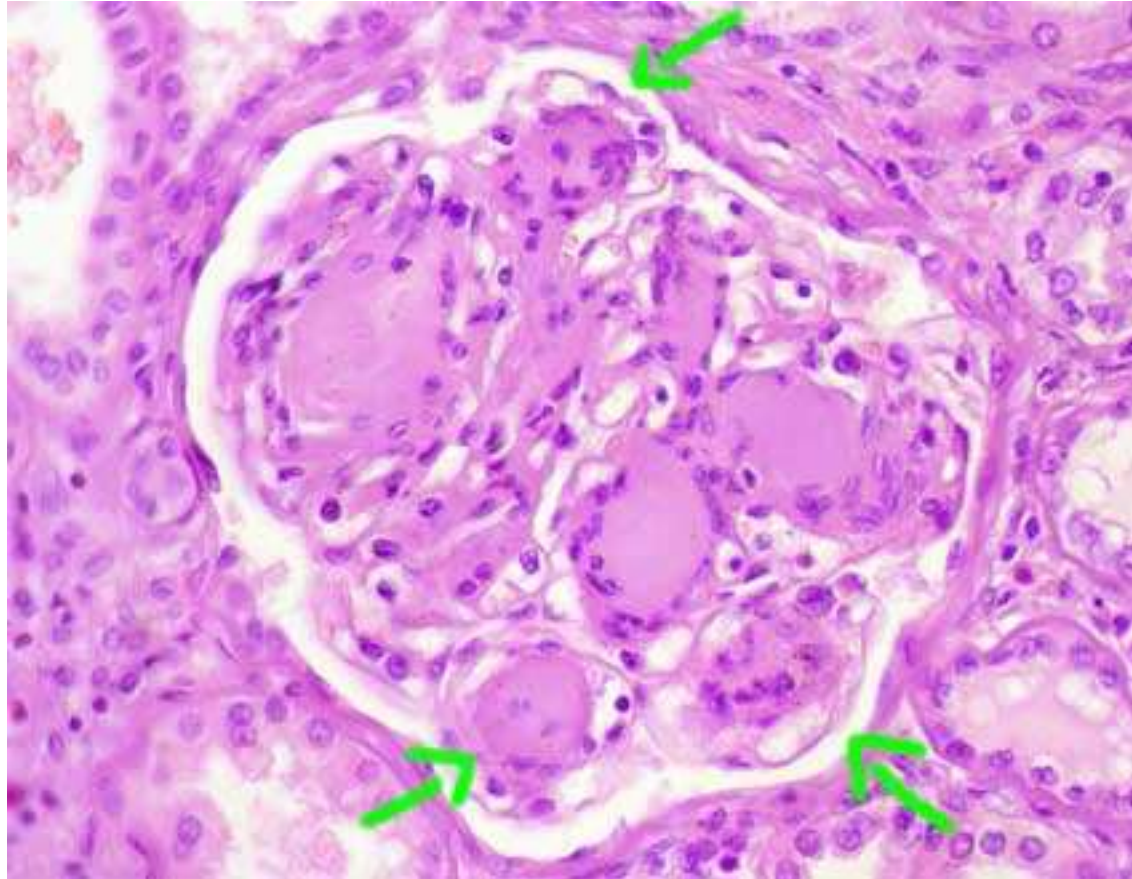

Diabetische nefropathie

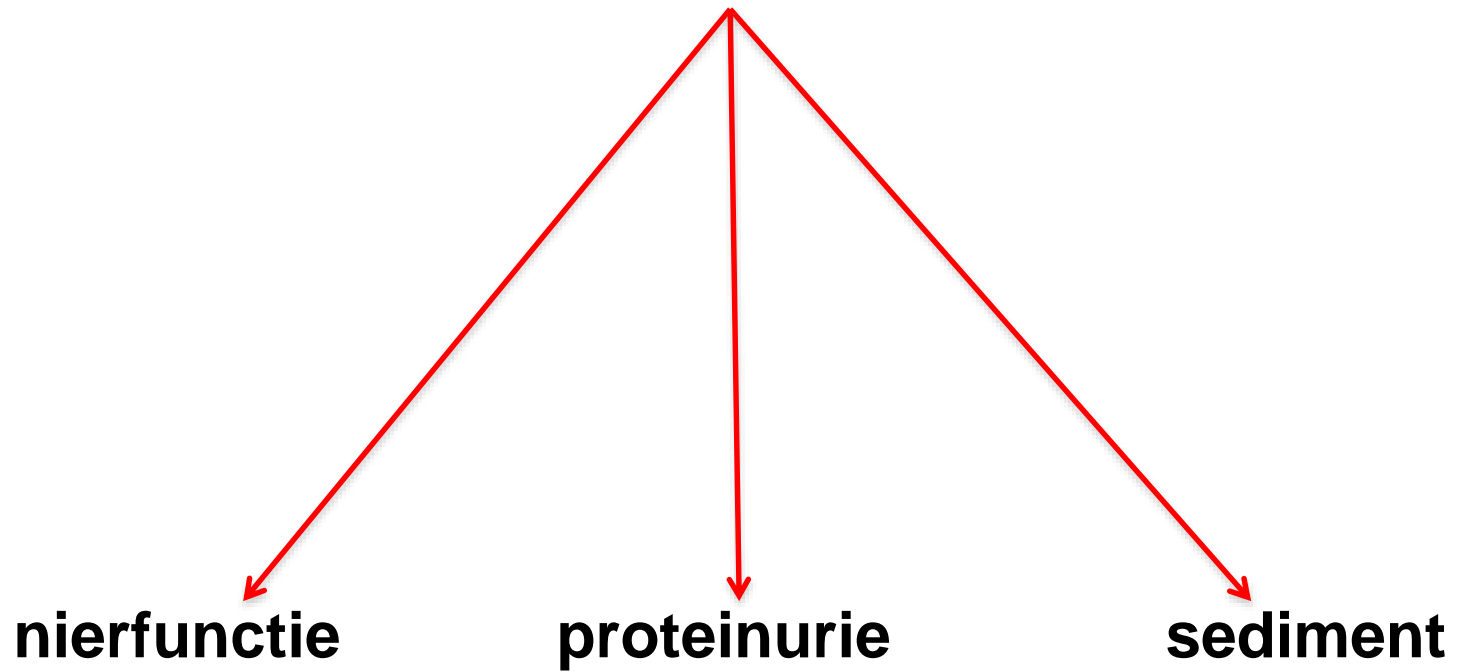
- Proces niet helemaal opgehelderd
- Glycolysering eiwitten
- Neerslaan eiwitten
- Kimmelstiel-Wilson laesies
- Verdikking van de basaalmembraan

Diabetische nefropathie

Nieren: het trias van de moderne piskijker

Nierfunctie

Wat is dat eigenlijk, nierfunctie?

Nierfunctie: wat bedoelen we daar mee?

- In de wandelgang: kreatinine
 - **Verwijderen van afvalstoffen**
- Water- en zouthuishouding
- Hormoonproductie: erythropoietine, vitamine D
- Handhaven van het zuur- base-evenwicht

Verwijderen van afvalstoffen: klaring

Verwijderen cq klaren van afvalstoffen

Definitie klaring

Hoeveelheid bloed die per tijdseenheid volledig van een bepaalde stof wordt gezuiverd

Uitgedrukt in mL/min

Klaring door de nier

Renale klaring wordt bepaald door som van glomerulaire filtratie, tubulaire uitscheiding en tubulaire terugresorptie

“Nierfunctie” = Glomerulaire filtratiesnelheid (GFR)

Om deze te bepalen moet gebruik worden gemaakt van een stof die volledig gefiltreerd wordt, maar waar niertubulus niets mee doet.

Bestaat zo een stof?

Wat is de ideale klaringsparameter?

Kreatinine?

Ureum?

NEEN!

Ideale stof bestaat niet!

Niets is ideaal in het leven

Lang leve

kreatinine en ureum!!

Kreatinine 140: zoek de verschillen

Wat bepaalt serum concentratie kreatinine ?

Kreatinine is afbraakproduct van kreatinefosfaat uit spierweefsel

Waarde serumkreatinine daardoor afhankelijk van:

- ❖ “Nierfunctie”
- ❖ Spiermassa
- ❖ Hoeveelheid “spier” in voeding

Kreatinineklaring

Klaring van kreatinine:

Uitscheiding van kreatinine in een 24 uurs urine, gedeeld door serumkreatinine

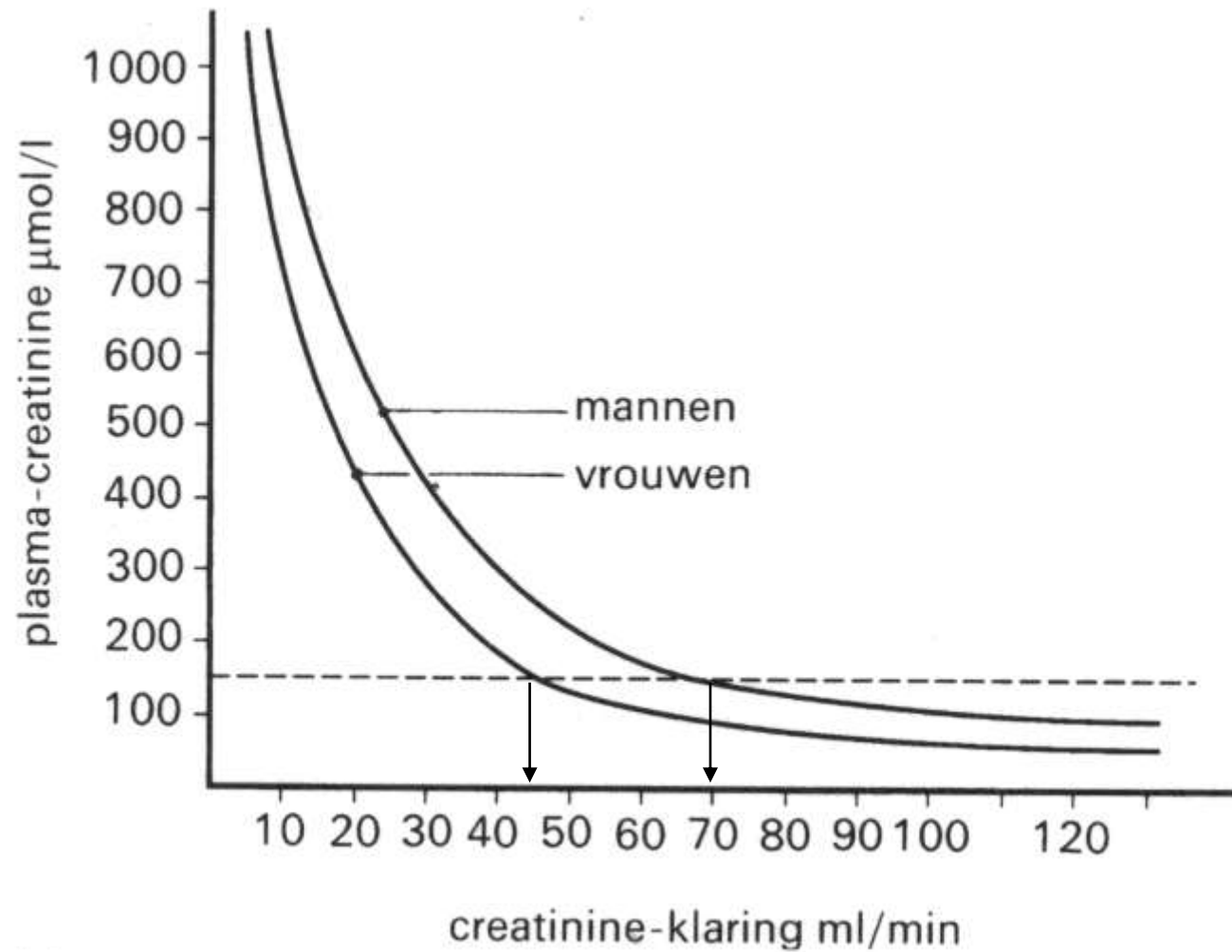
In formule: $(U \times V) / P$

- U = concentratie van kreatinine in 24 uurs urine
- V = volume 24 uurs urine
- P = concentratie van kreatinine in plasma

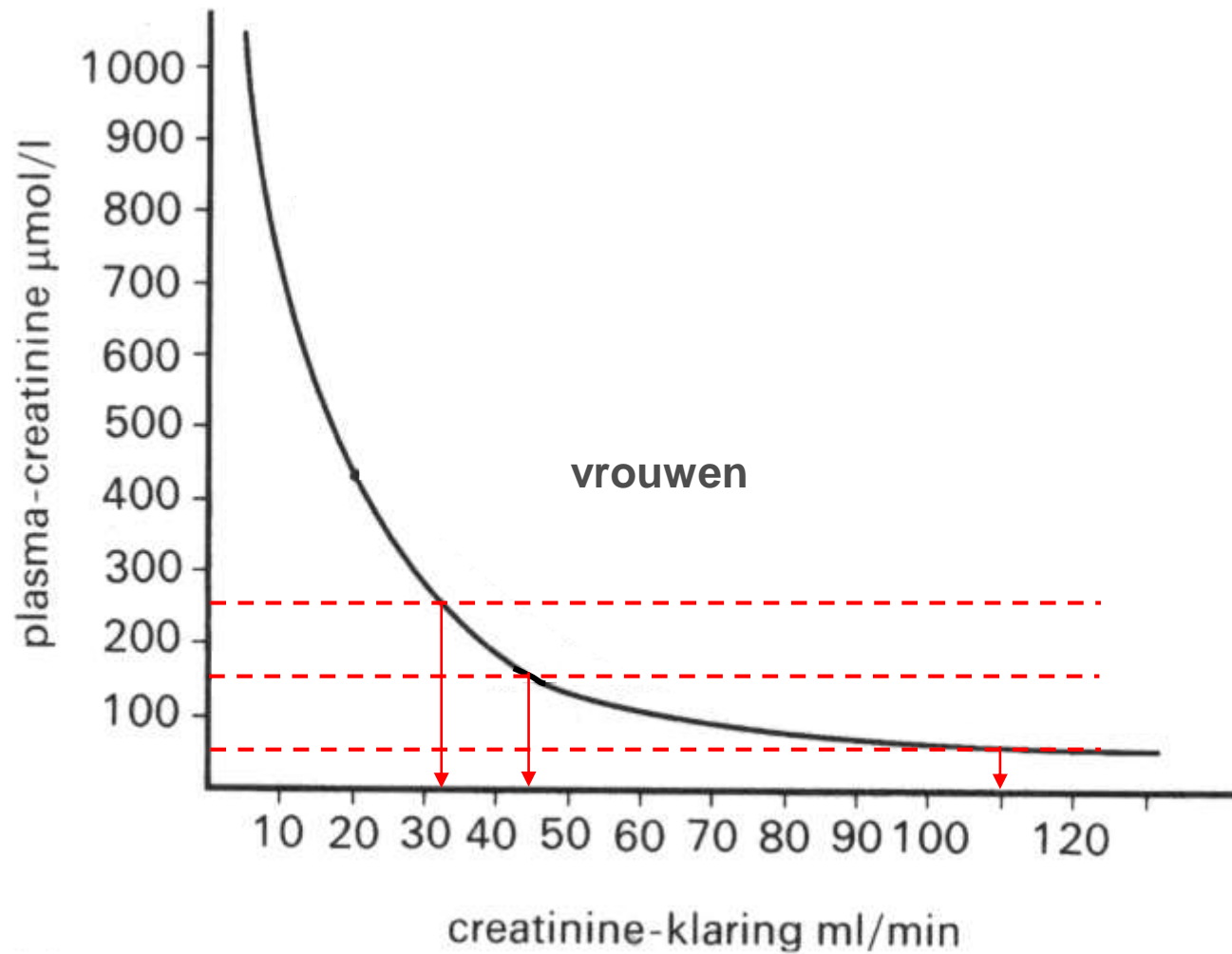
Normaalwaarde 100-120 mL/min, echter afhankelijk van leeftijd (bij ouderen lager)

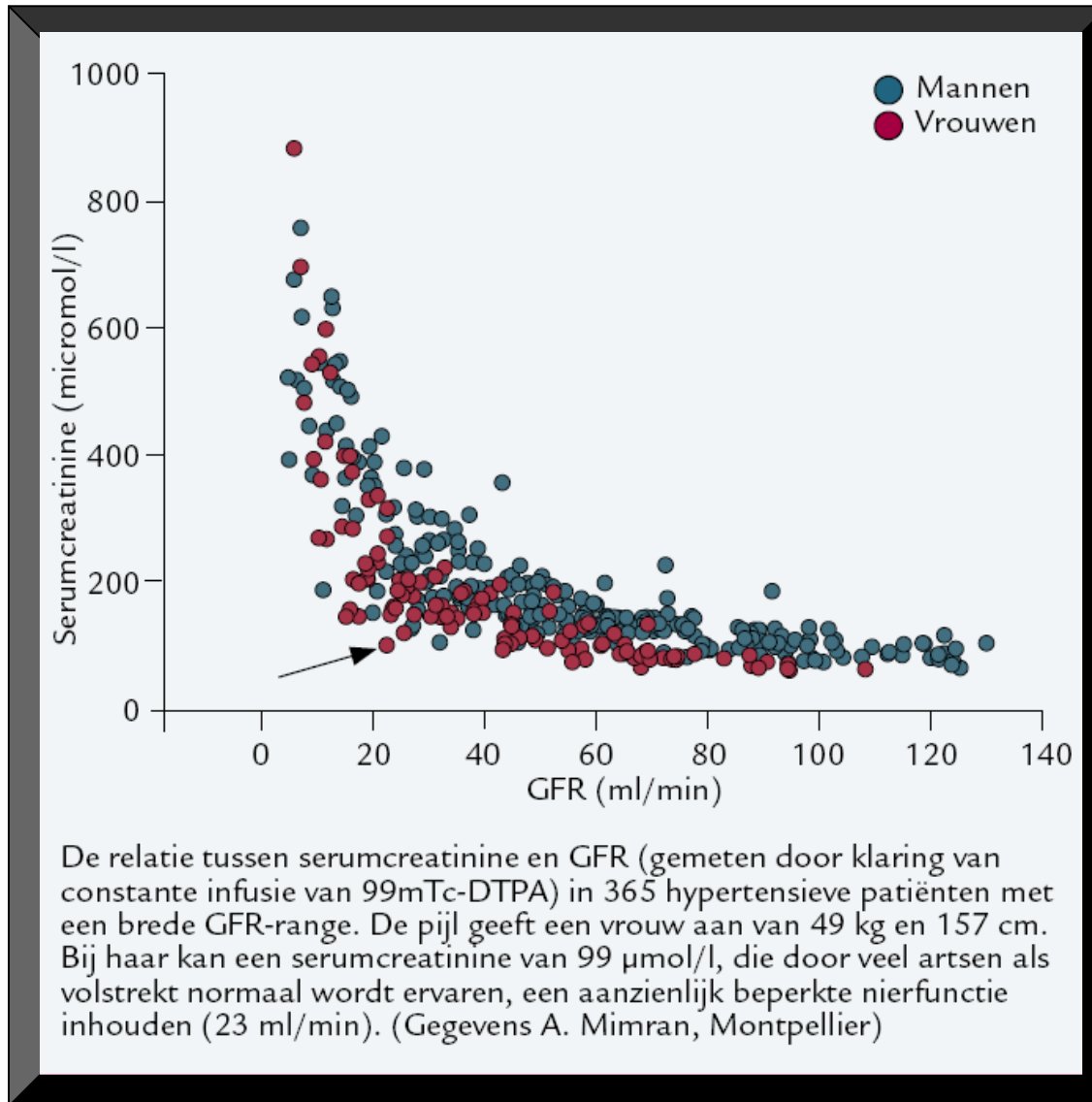
Kreatinine discrimineert

Verband creatininewaarde en -klaring

Verband creatininewaarde en GFR: spreiding

Nee, dan het ureum?!

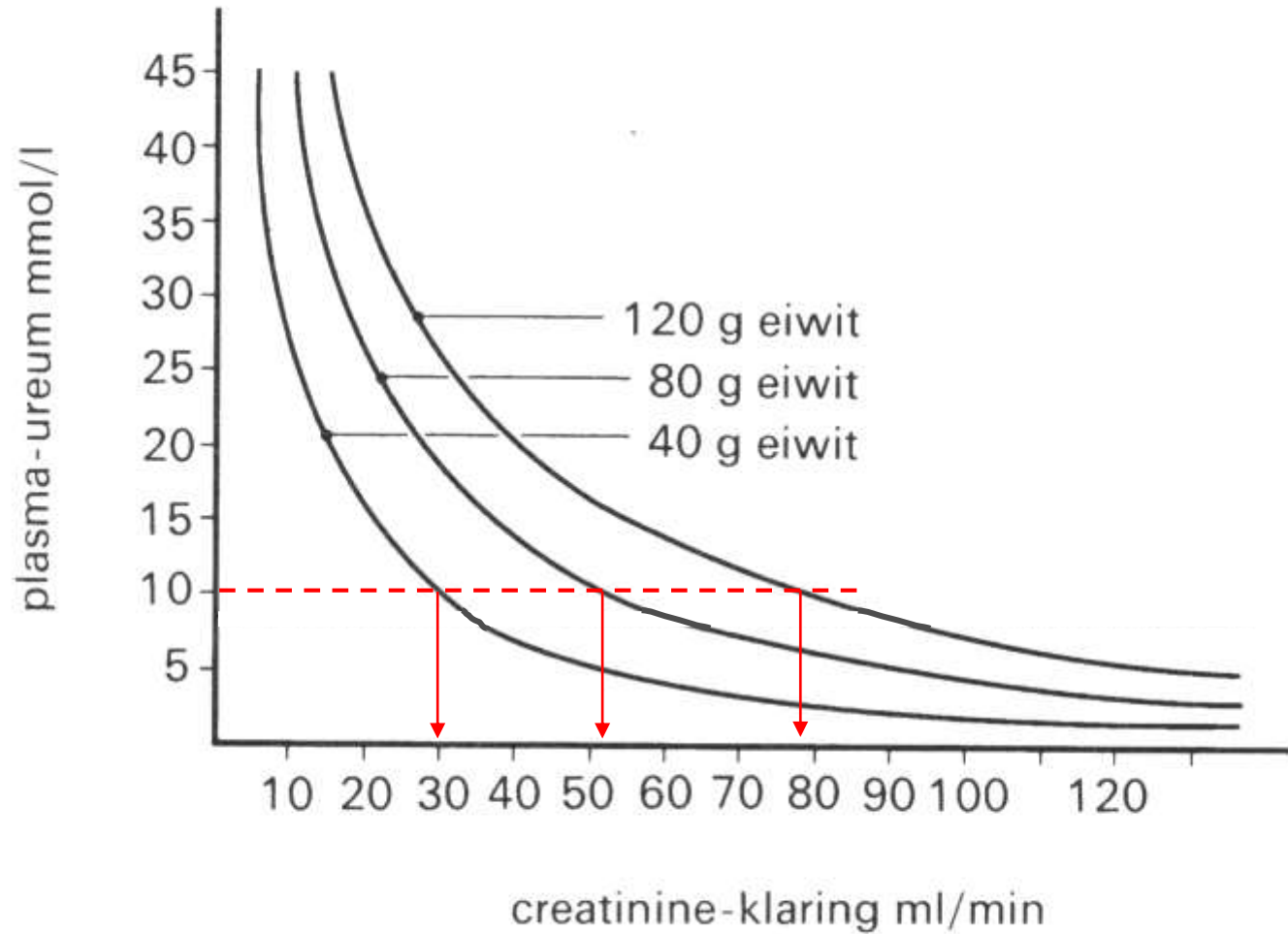
Ureum is afbraakproduct eiwit

Waarde serum ureum daardoor afhankelijk van:

- ❖ “Nierfunctie”
- ❖ Sterk afhankelijk van eiwitinname met voeding

Waarde van bepalen van ureum als maat nierfunctie daardoor beperkt

Verband ureumwaarde en -klaring

Kommer en kwel? Blijf nadenken!

❖ **Indirecte maat: serumkreatinine**

- Let op spiermassa !

❖ **Indirecte maat: ureum**

- Let op eiwitname !!
- Wisselt van dag tot dag !!!!

❖ **Directere, dus betere maat: kreatinineklaring**

- Omslachtig voor patiënt en sterk afhankelijk van kwaliteit 24 uurs urineverzameling

Schatting van de GFR: eGFR

Cockroft – Gault formule:

Man $(140 - \text{leeftijd}) \times \text{gewicht} / (0.81 \times \text{sCreatinine})$

Vrouw $0.85 \times \text{man}$

MDRD formule:

Man $186 \times (\text{sCreatinine}/88.5)^{-1.154} \times \text{leeftijd in jr}^{-0.203}$

Vrouw $0.74 \times \text{man}$

Beperkingen van schattingsformules

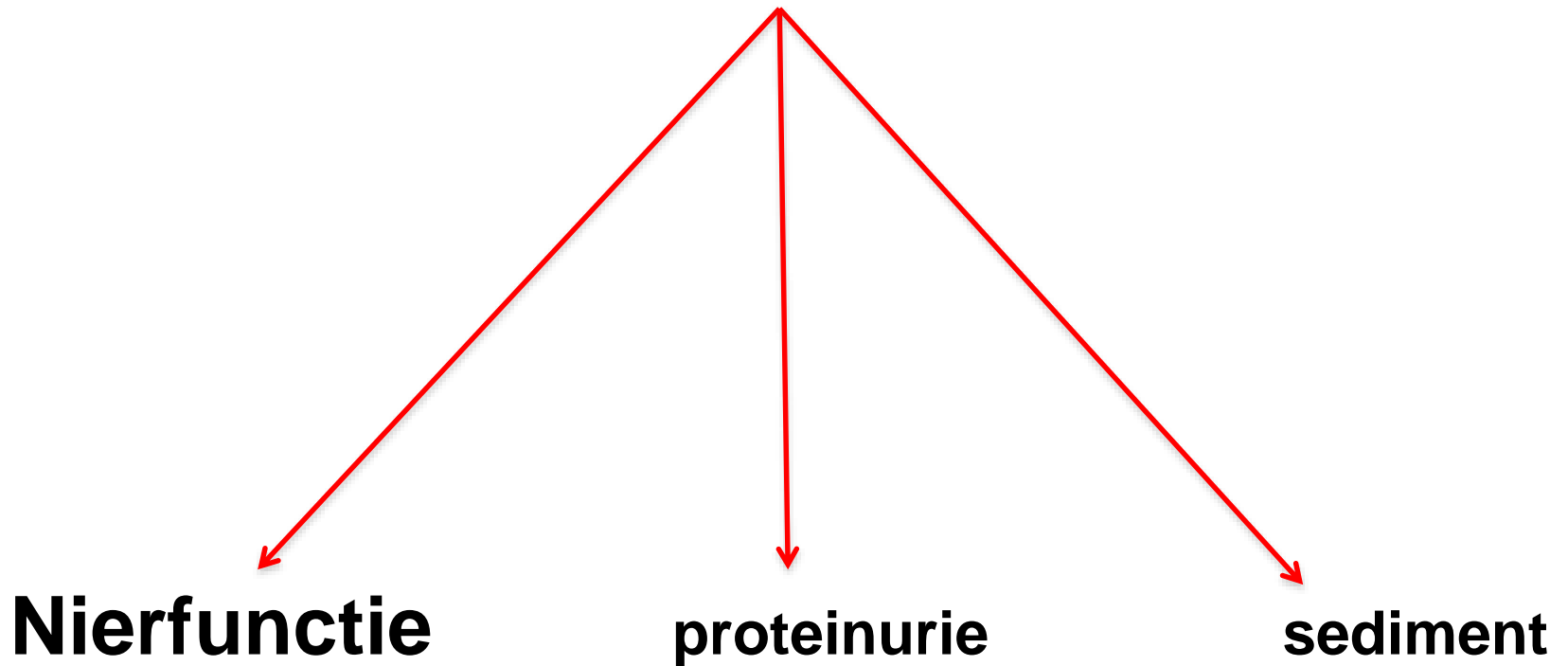
	Cockroft	MDRD
Eenheid	mL/min	mL/min*1.73m ²
Schatting van	creat klaring	echte GFR
Vergt stabiele nierfunctie	ja	ja
Geschikt bij extremen in spiermassa	nee	nee
Vraagt om recent gewicht	ja	nee
Invloed obesitas	ja	beperkt
Invloed leeftijd	onderschatting	nee
Geschikt voor kinderen	nee	nee

Crux: het beloop van het kreatinine!

- Kreatinine is een momentopname
- MDRD terreur
- Beloop in maanden tot jaren is van belang

Nierschade, nierfunctieverlies en ESRD

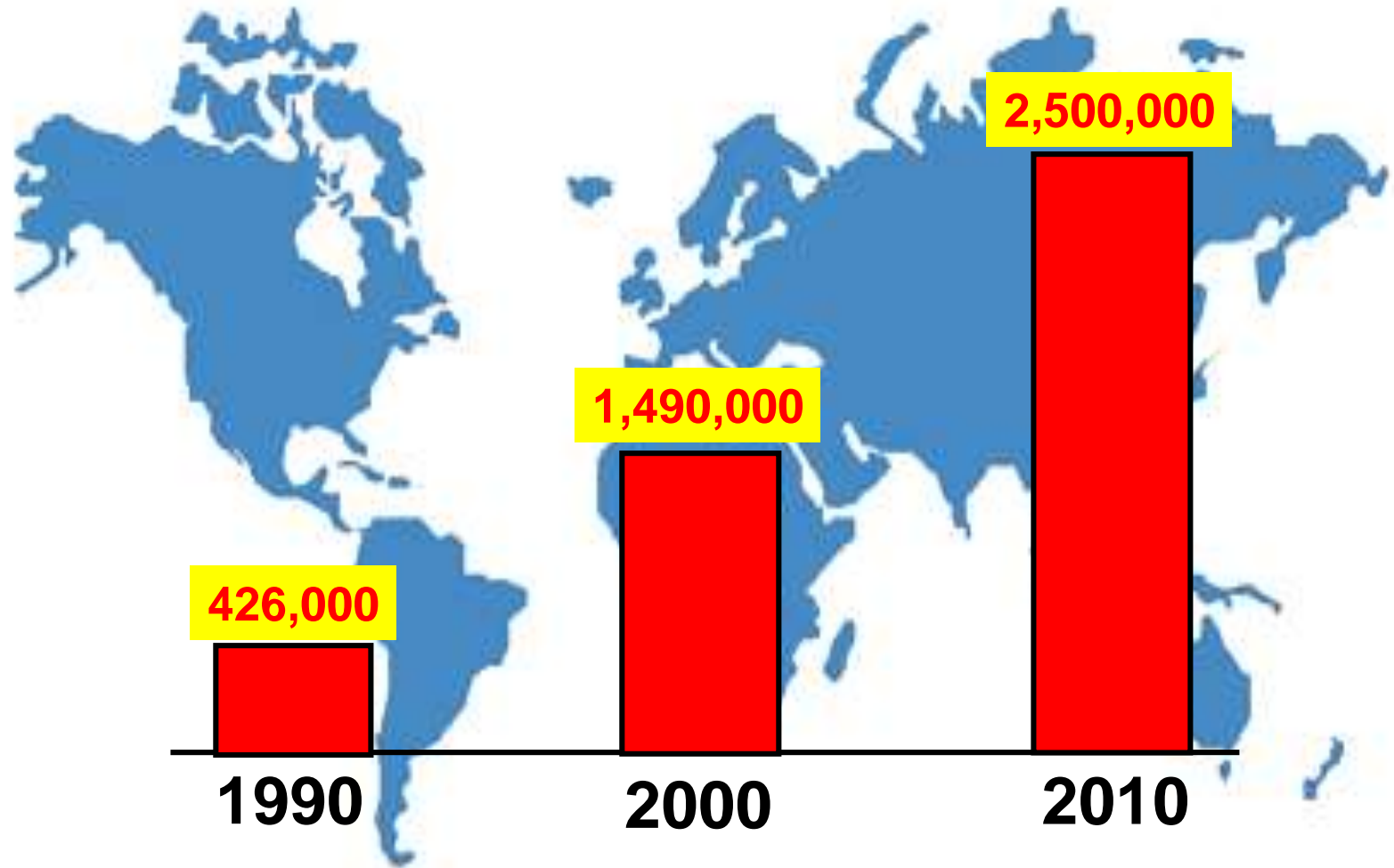

Nierfunctieverlies

- Een arsenaal aan renoprotectieve medicatie
- Goede gezondheidszorg en opsporing nierziekten
- Toch een forse toename van terminaal nierfalen
- Forse toename van nierfunctievervangende therapie
- Forse toename van de kosten gezondheidszorg

Incidentie van behandeld terminaal nierfalen

Incidentie van behandeld terminaal nierfalen

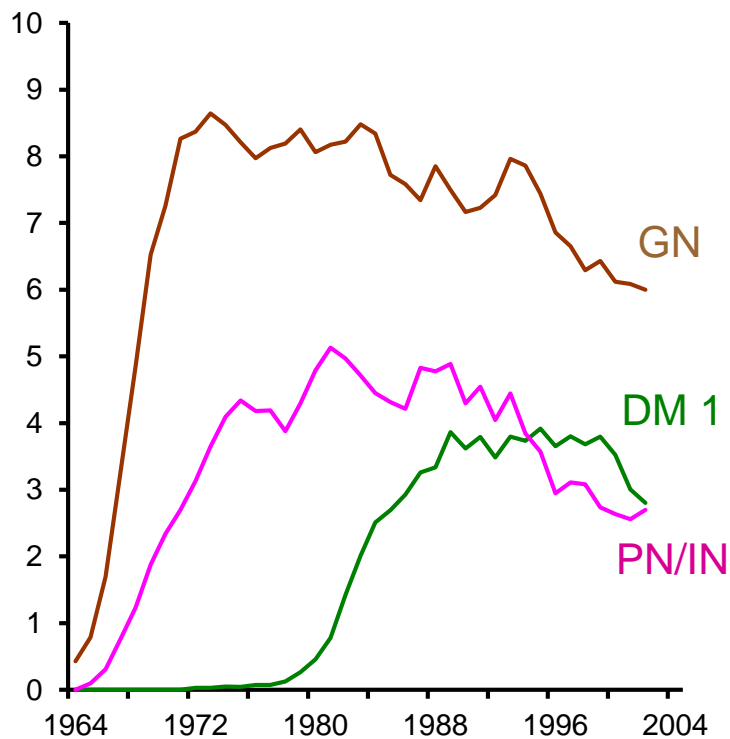
1. Vergrijzing en oudere patiënten komen tegenwoordig ook in aanmerking voor nierfunctievervangende behandeling
2. Patiënten met co-morbiditeit komen tegenwoordig ook in aanmerking voor nierfunctievervangende behandeling
3. Wet van de verleggende grens/indicatie
4. Wens van de patient en familie
5. Er zijn meer mensen op de wereld

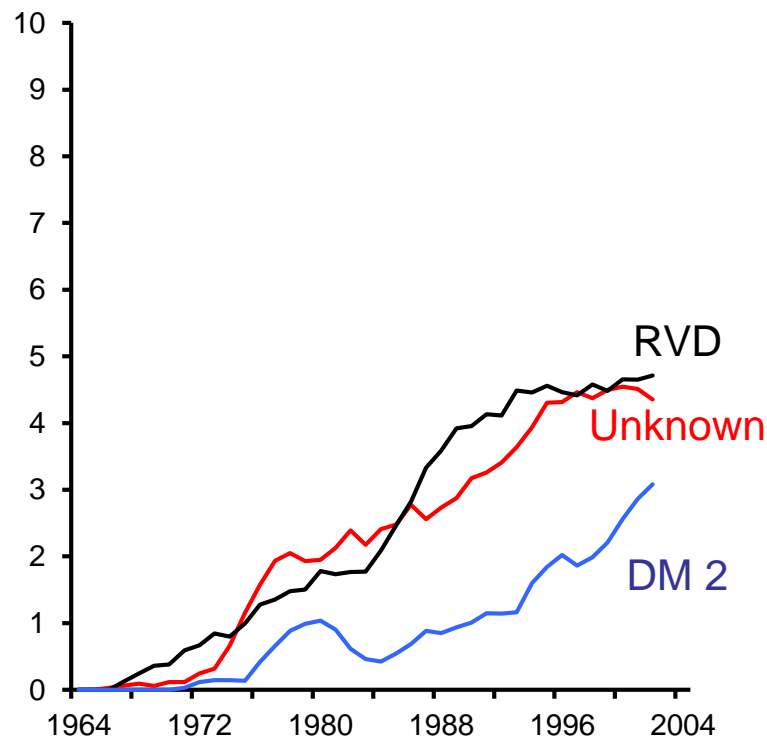
Oorzaken van terminaal nierfalen

De bevolking < 65 jaar

Gecorrigeerde incidentie (pmp)

Gecorrigeerde incidentie (pmp)

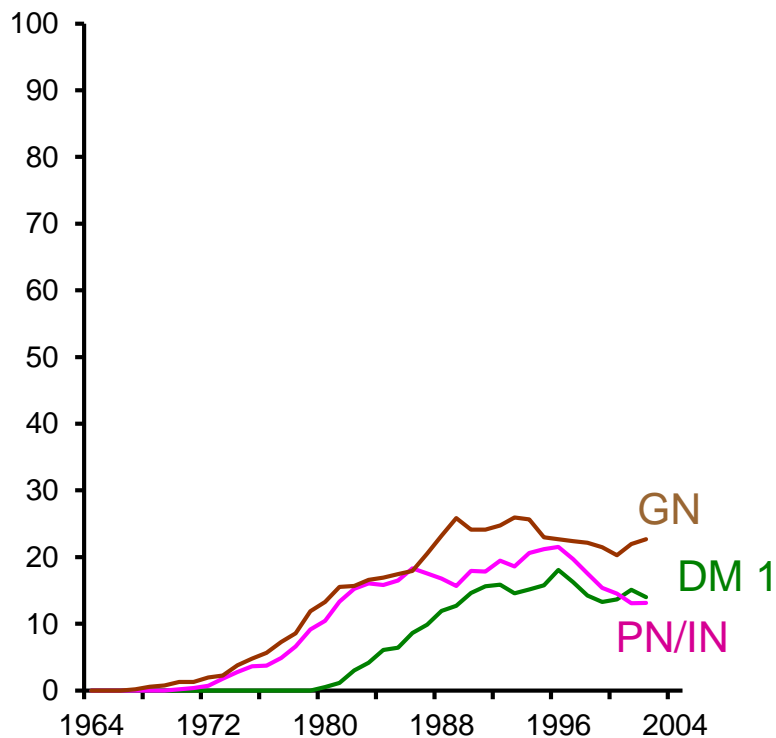

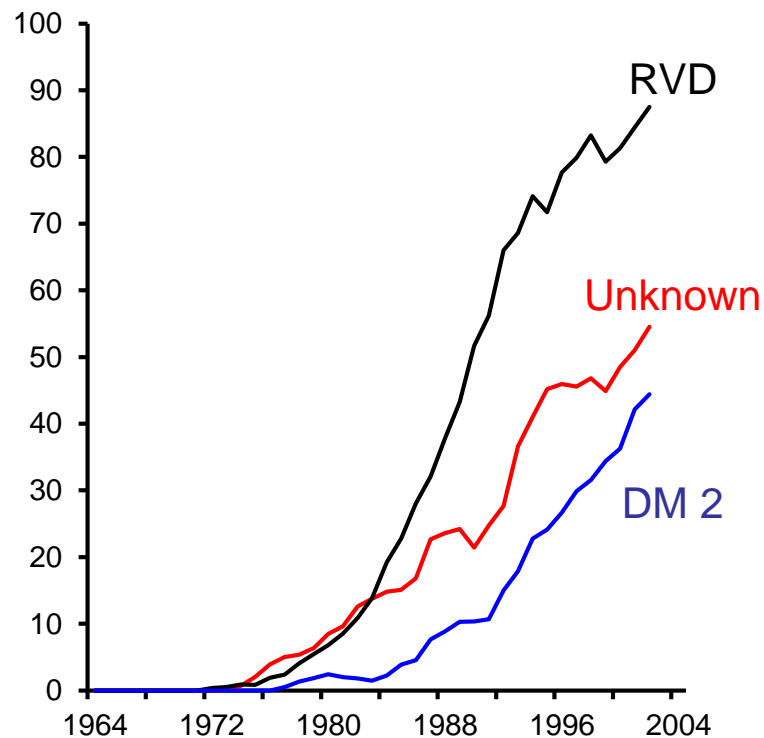
Oorzaken van terminaal nierfalen

De bevolking > 65 jaar

Gecorrigeerde incidentie (pmp)

Gecorrigeerde incidentie (pmp)

Renoprotectie: arsenaal aan medicatie

Renoprotectie: ACE-I, ARB

Betere bloeddrukregulatie

Betere diabeteszorg

Enz

Toch terminaal nierfalen?

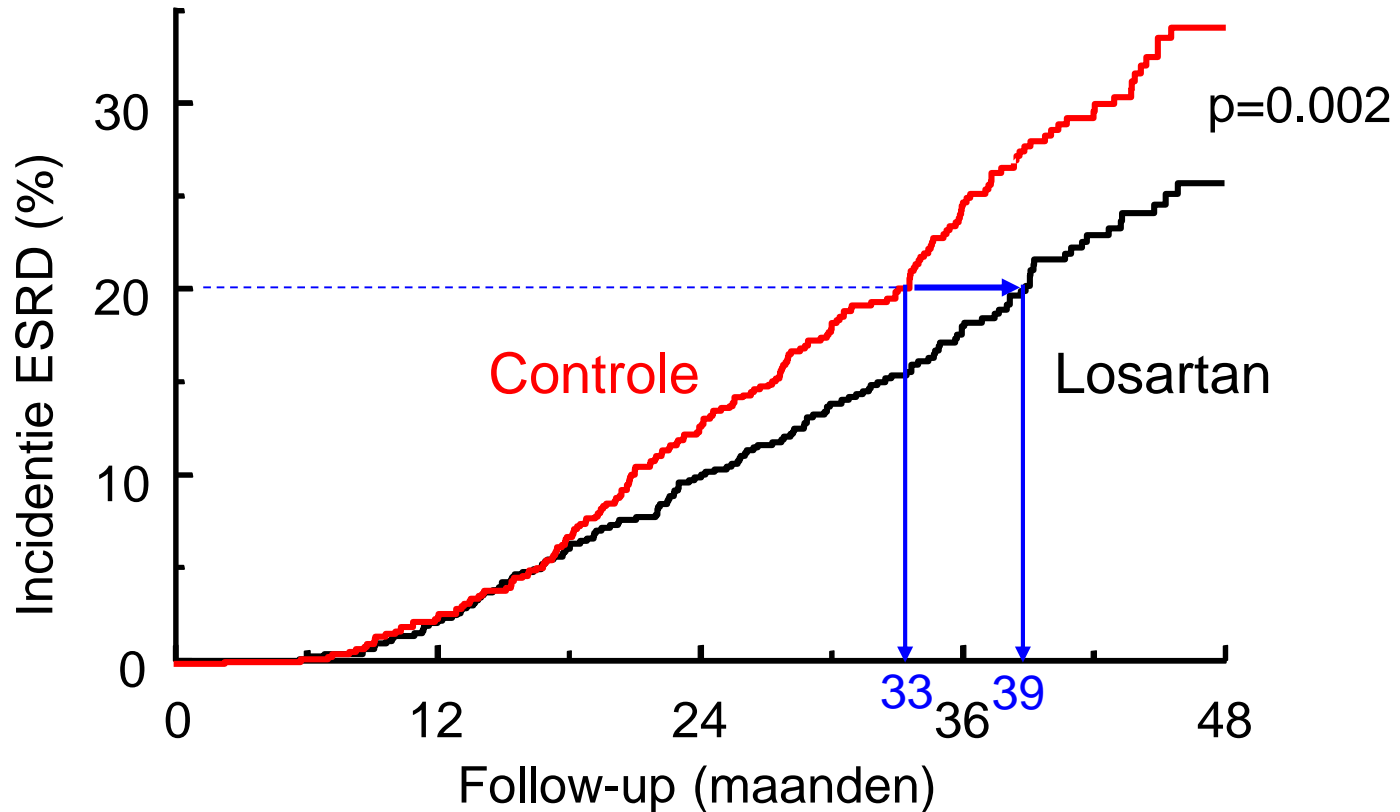
Doen we het dan niet goed?

We doen het heel goed! Maar ...

Uitstel is geen afstel

Renoprotectie vertraagd nierfunctieverlies!

N=	762	715	610	347	42
N=	751	714	625	375	69

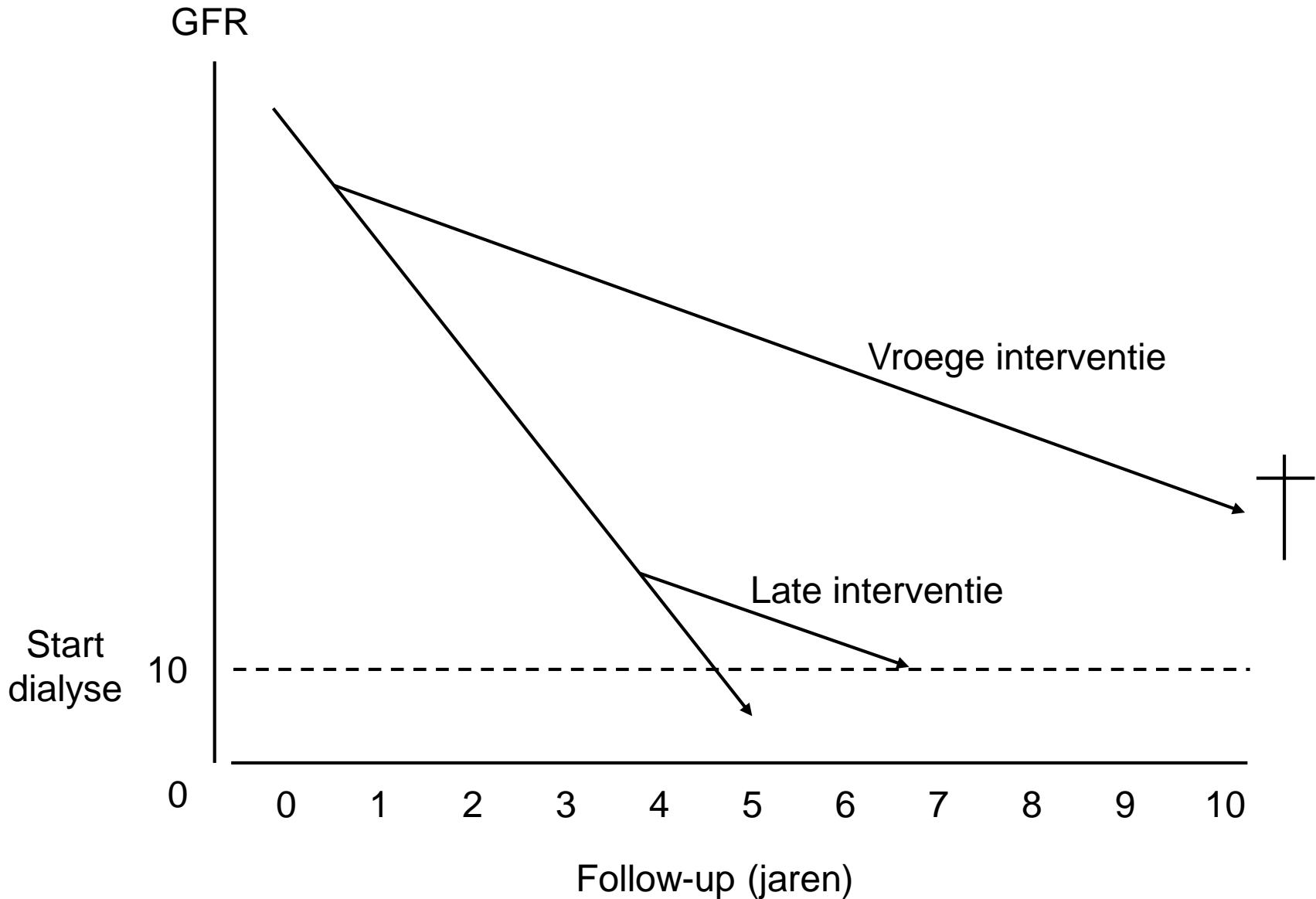

Renoprotectie: ACE-i, ARB

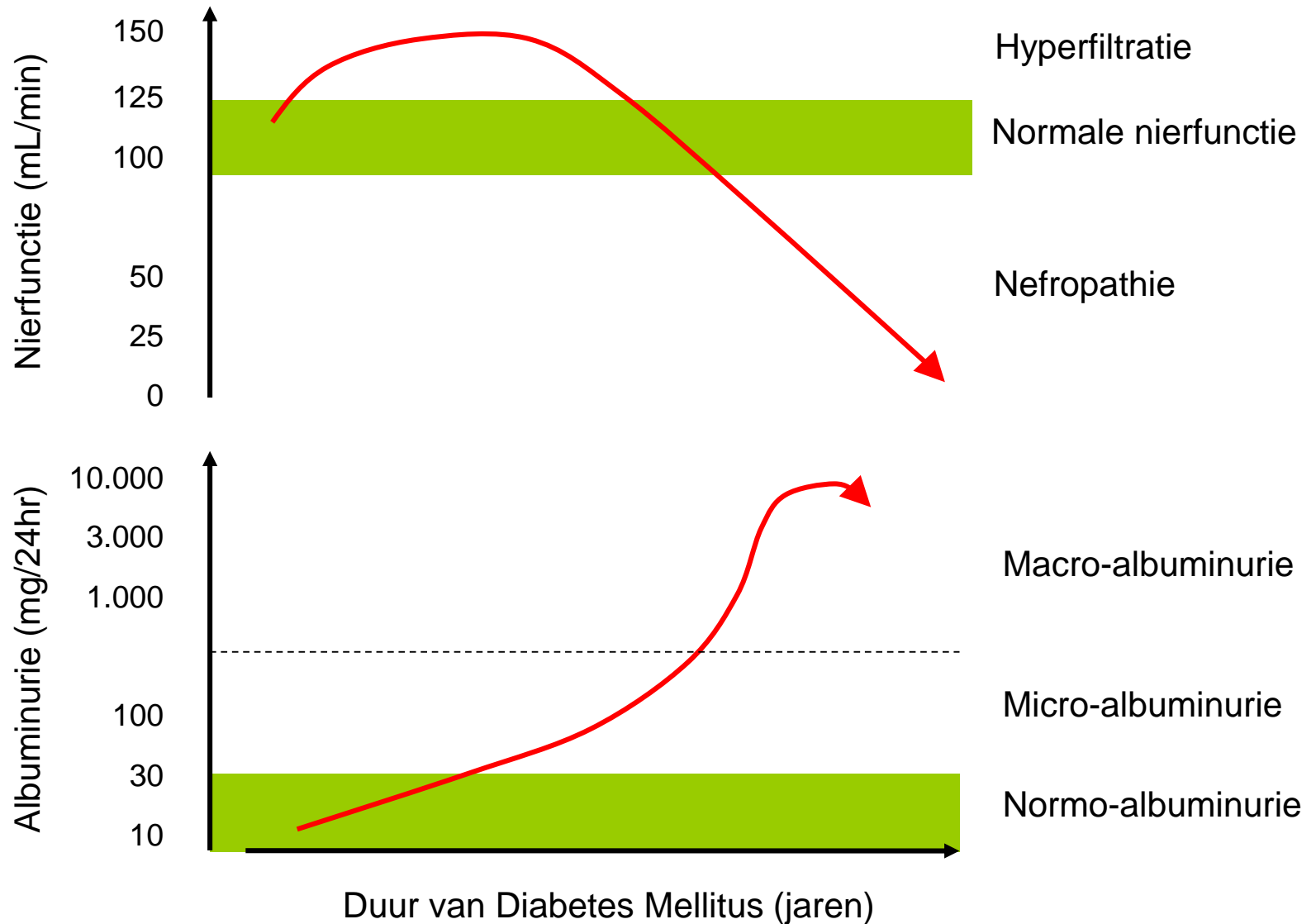
Vertraging nierfunctieverlies

Bescherming CV events

Renoprotectieve therapie vroeg starten

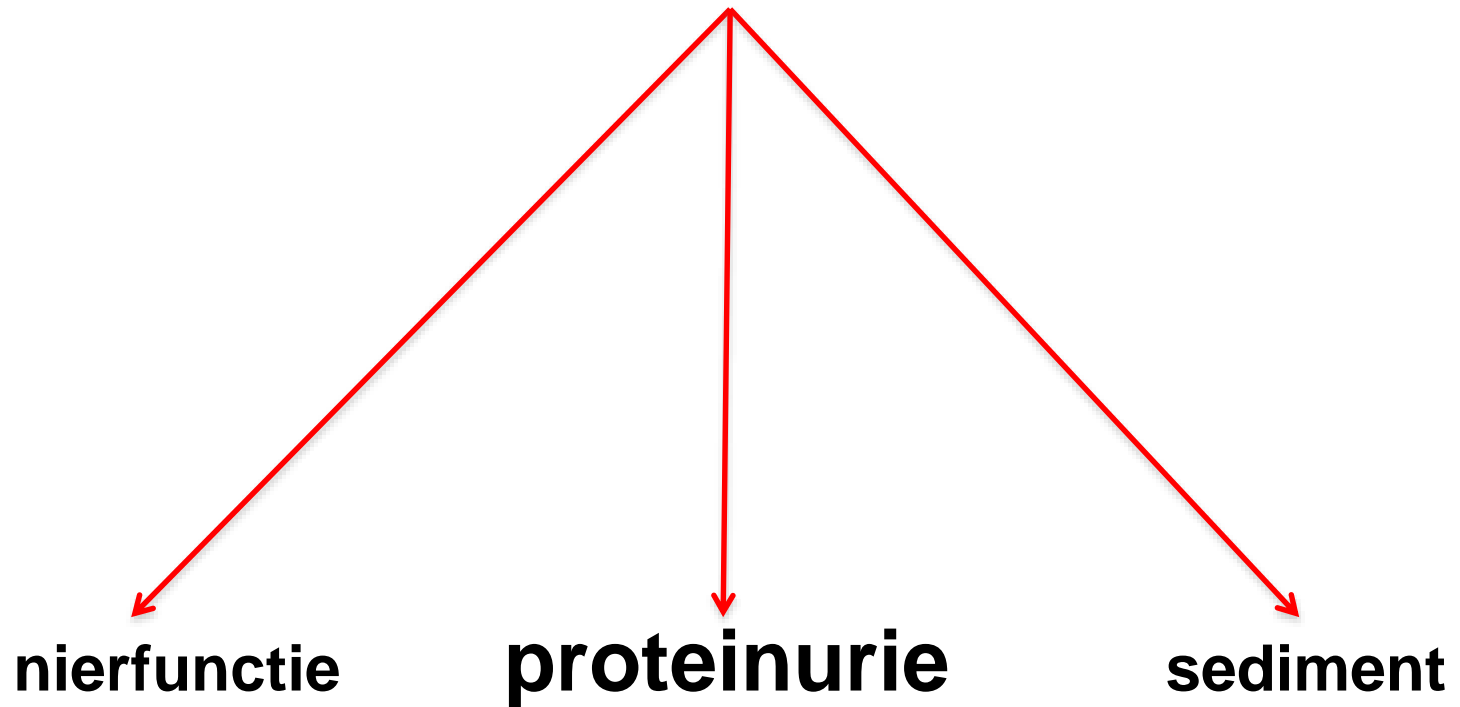

Hoe kunnen we een vroeg stadium vinden?

Nierschade: proteinurie

Albuminurie / proteïnurie

Bepaling met dipstick: meet albumine kwalitatief (negatief, 1+, 2+ etc), alleen in hogere range (>200 mg/L), bovendien onnauwkeurig

Bepaling via laboratorium: meet albumine kwantitatief, ook in lage range en nauwkeurig

Nota bene:

- ❖ Eén keer meten is niet weten: de uitslag moet bij herhaling positief zijn
- ❖ Meten in (eerste) ochtendurine, mid-stream
- ❖ Urineweginfectie kan uitslag verstoren, dus dipstick moet negatief zijn voor leukocyten en bacteriën

Definities albuminurie klassen

	Portie		24hr urine
	UAC (mg/L)	ACR (mg/mmol)	UAE (mg/24hr)
Normaal	< 20	M < 2.5 F < 3.5	< 30
Micro-albuminurie	20 - 200	M 2.5-25 F 3.5-35	30 – 300
Macro-albuminurie (ofwel proteïnurie)	> 200	M > 25 F > 35	> 300

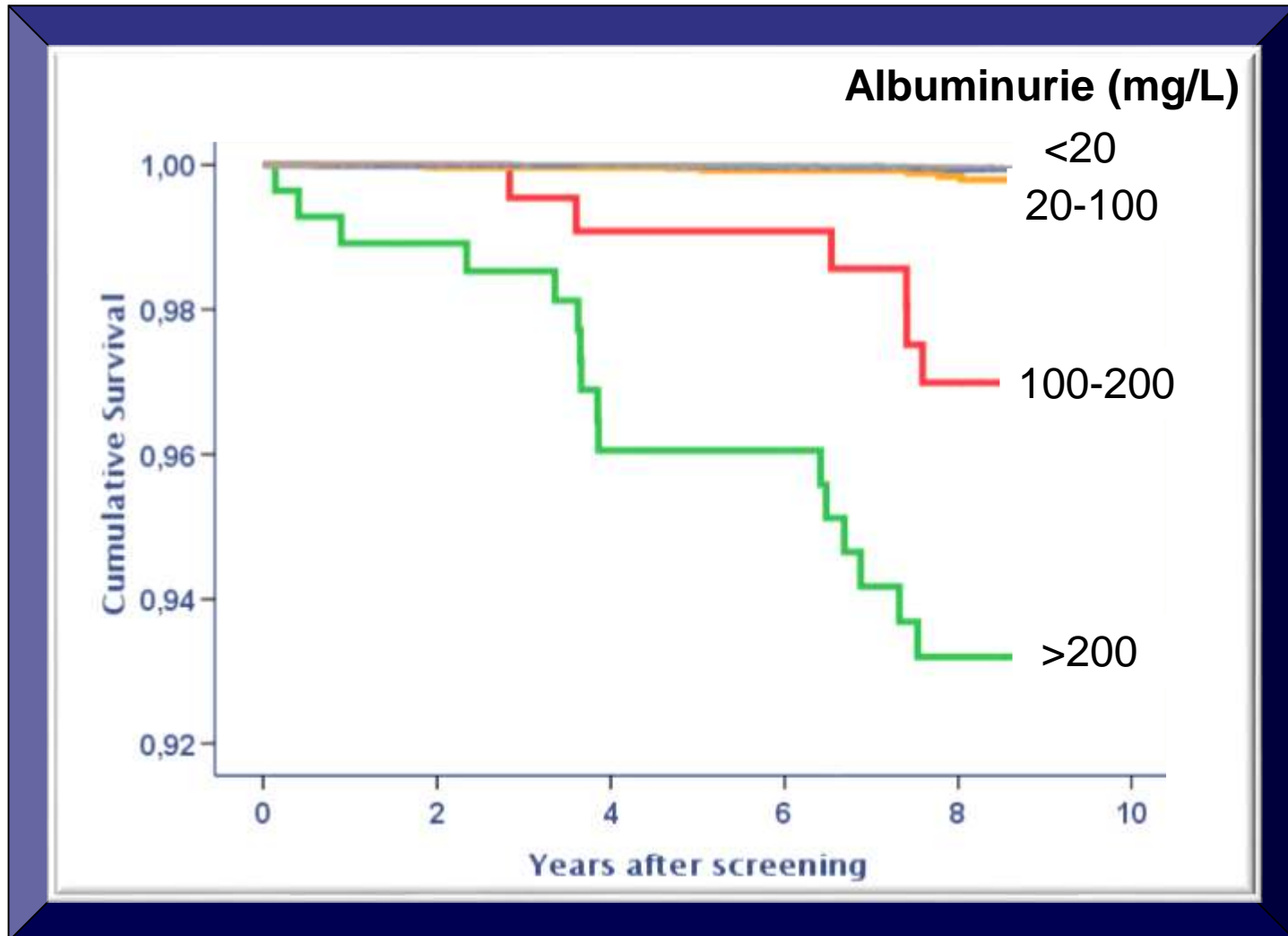
UAC, urine albumine concentratie
ACR, albumine / creatinine ratio
UAE, urine albumine excretie

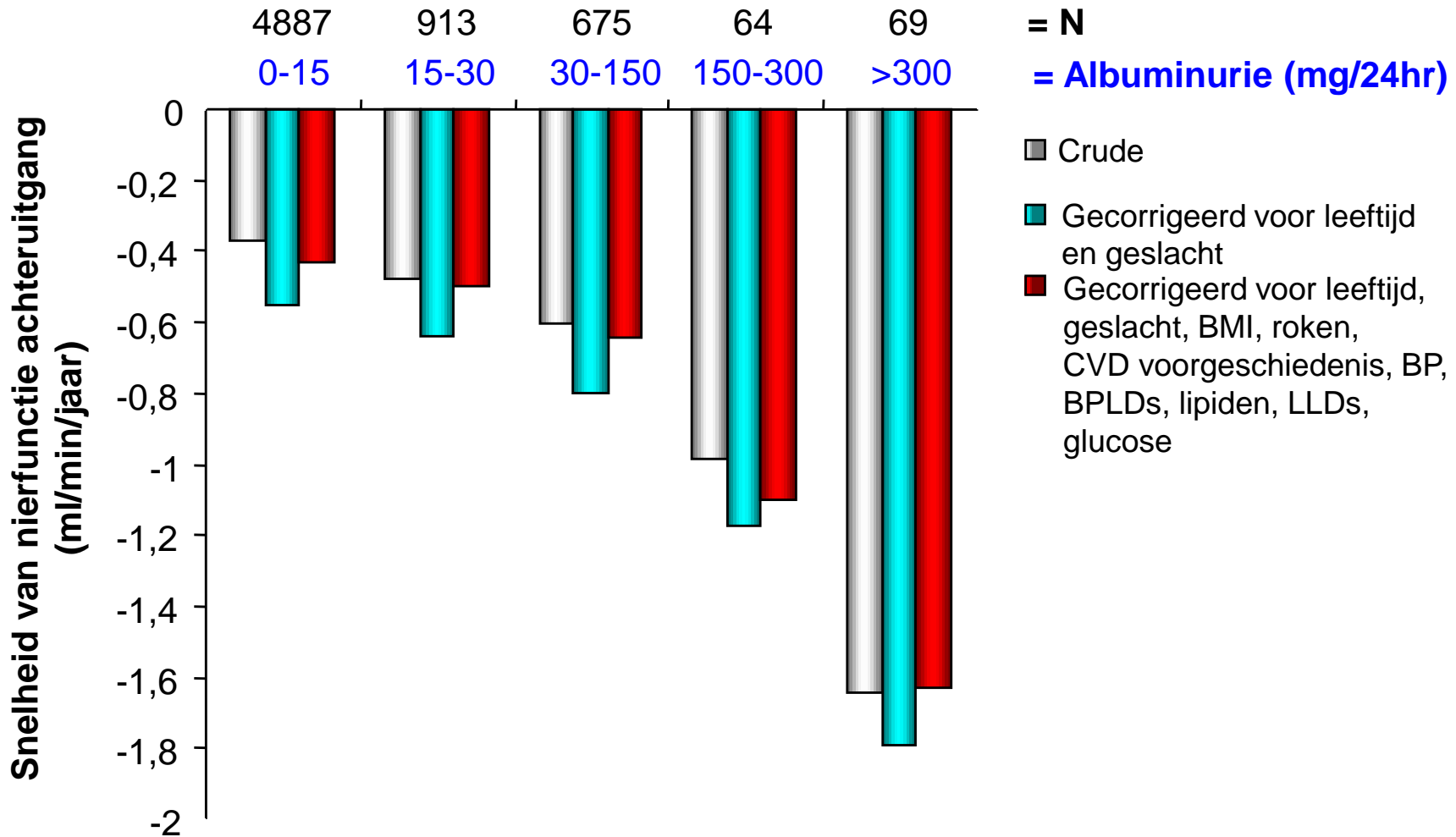
Waarom bepalen albuminurie van belang ?

- ❖ Teken van nierschade: nier laat groot- moleculaire stoffen door, hetgeen abnormaal is
- ❖ Micro-albuminurie / proteïnurie gaat vaak aan nierfunctie achteruitgang vooraf (vooral bij DM)
- ❖ Mate van albuminurie / proteïnurie voorspelt snelheid van nierfunctieachteruitgang in toekomst
- ❖ Mate van albuminurie / proteïnurie voorspelt risico op cardiovasculaire events
- ❖ Proteinurie accelereert nierfunctieverlies

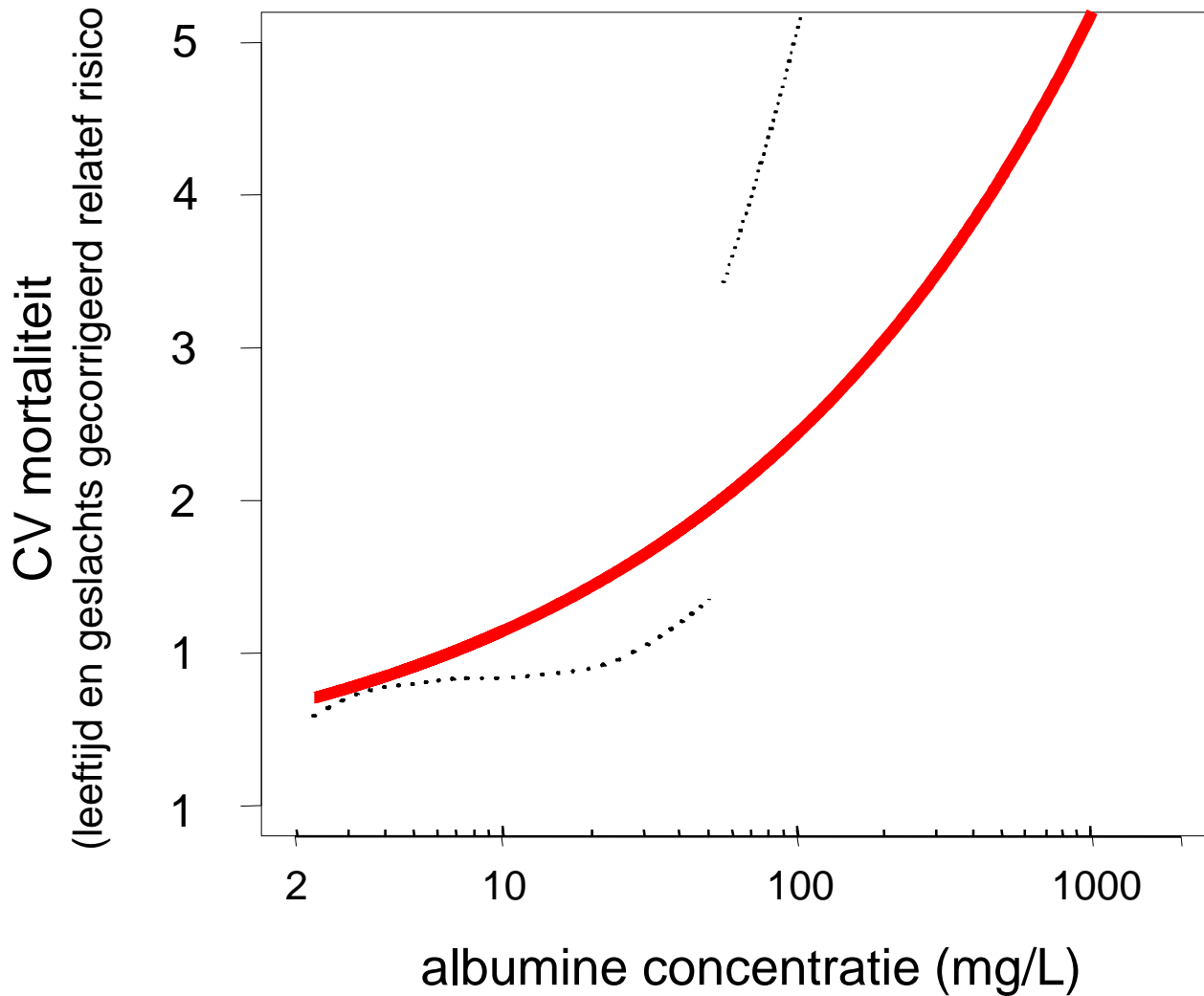
Incidentie dialyse per albuminurie klasse

Nierfunctieverandering per albuminurie klasse

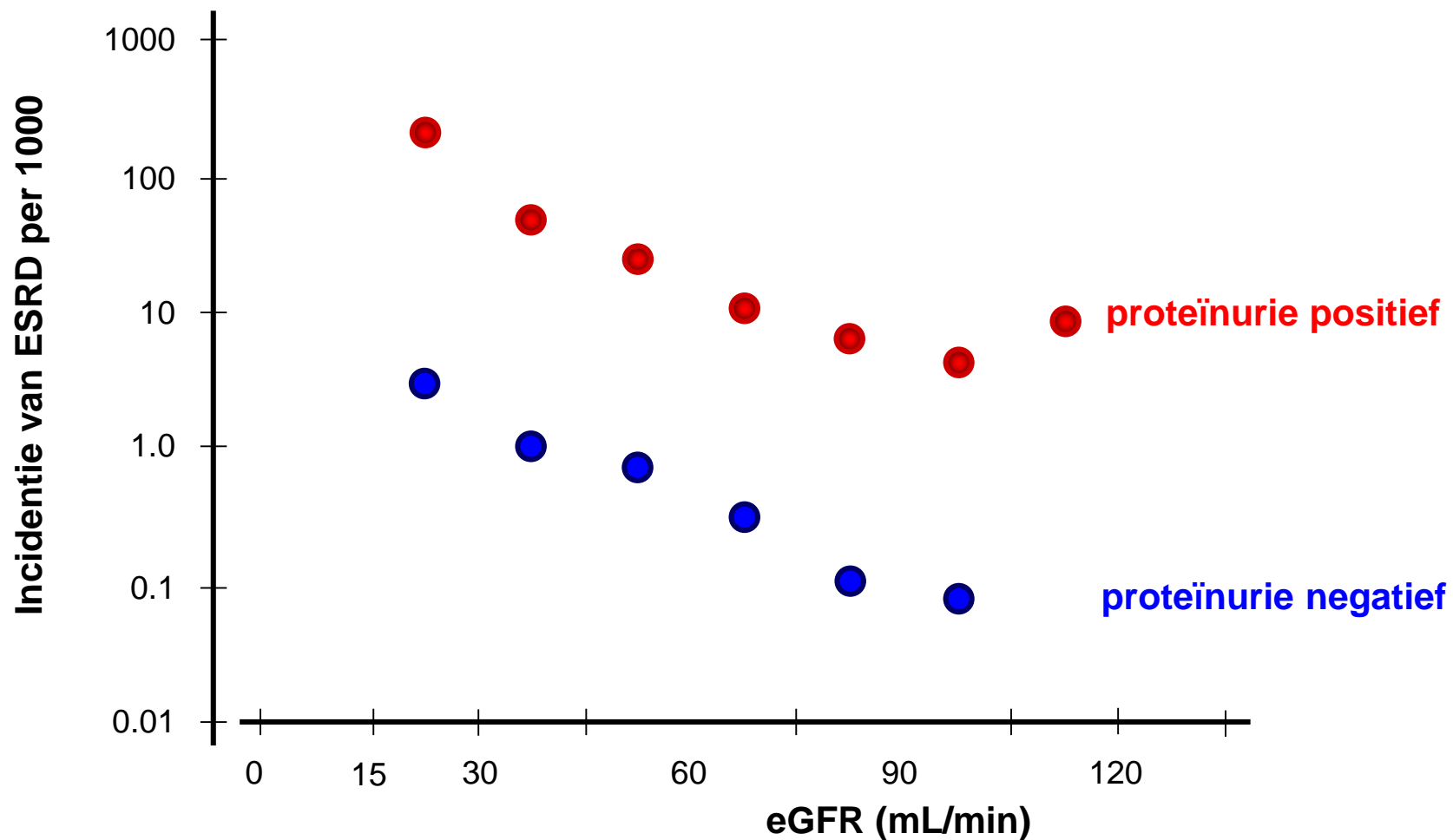

Albuminurie als voorspeller van CV events

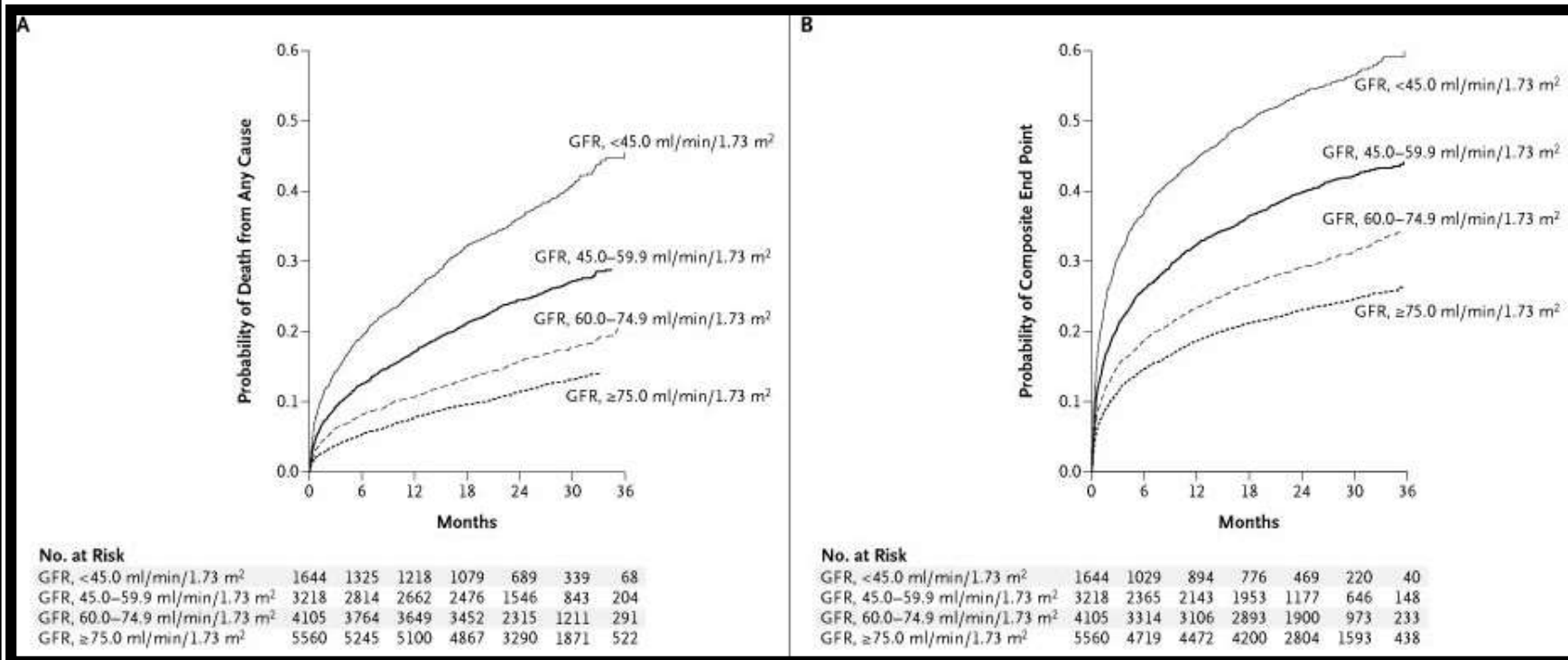
ESRD: proteïnurie als voorspeller

Nierfalen en overleving

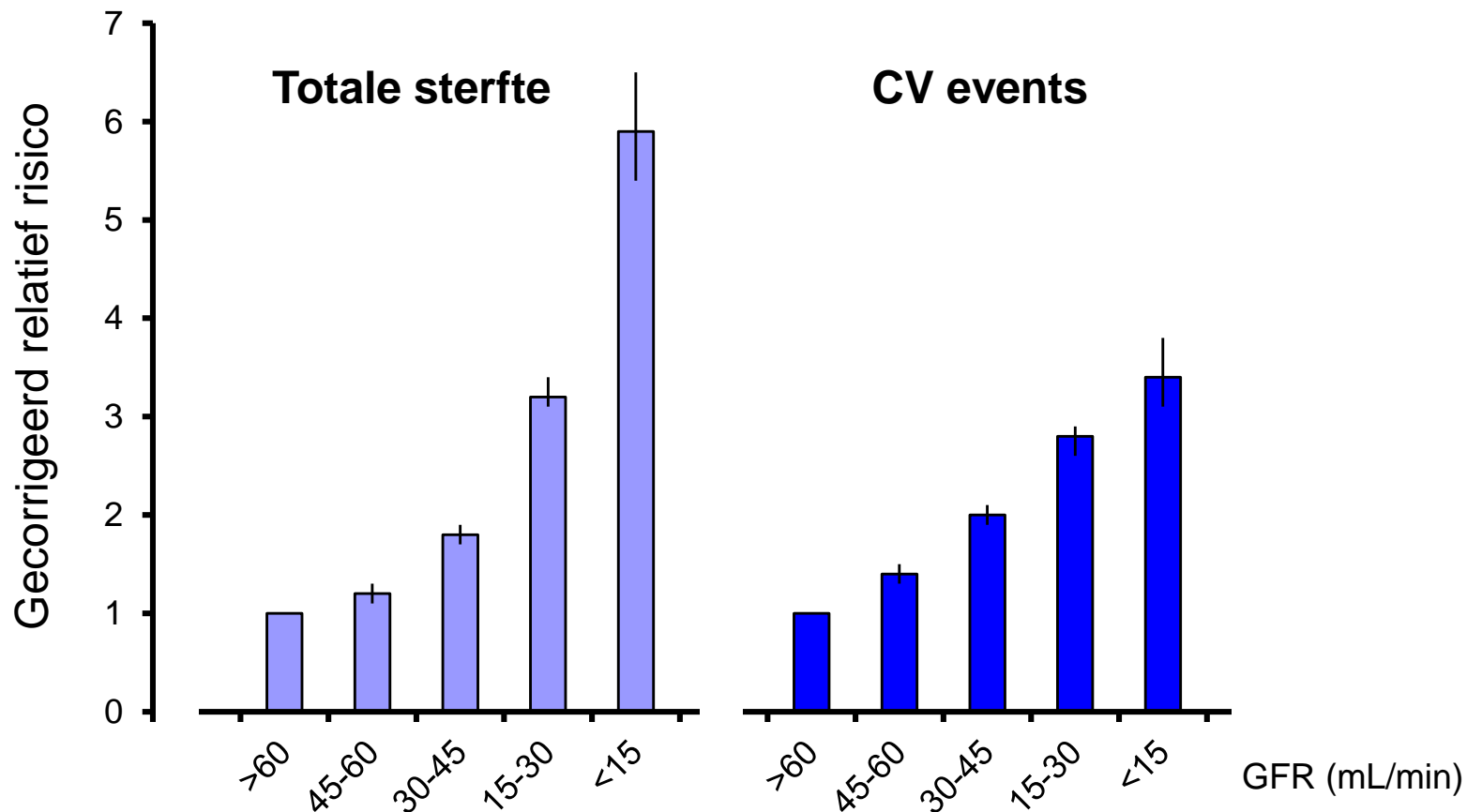
Nierfunctie en mortaliteit: post myocardinfarct

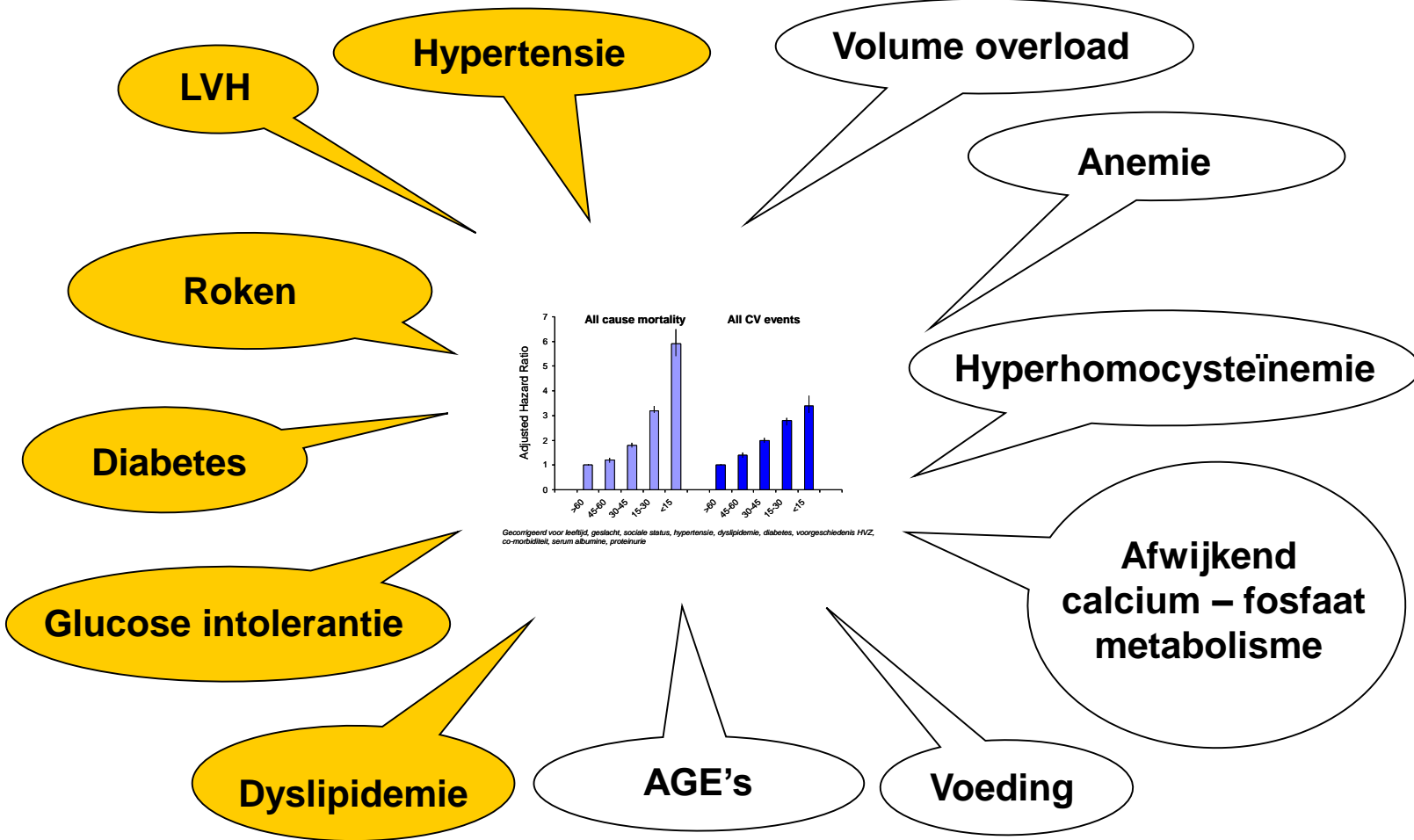
Nierfunctie en mortaliteit

Algemene bevolking

Gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, sociale status, hypertensie, dyslipidemie, diabetes, voorgeschiedenis HVZ, overige co-morbiditeit (waaronder RRT), serum albumine en proteinurie

Waarom toegenomen CV events?

Stadiëring nierschade/falen

K/DOQI Guidelines ter stratificatie van risico op nierfalen en CV eindpunten Am J Kidney Dis 2003

Stadium	eGFR (ml/min/1.73 m ²)	Microalbuminurie (>30 mg/d)	Geschatte prevalentie		Geschatte prevalentie NL ***
			USA*	USA**	
1	> 90	Noodzakelijk	1.7 %	1.8 %	1.3 %
2	60 - 89	Noodzakelijk	2.7 %	3.2 %	3.8 %
3	30 - 59	Niet noodzakelijk	5.4 %	7.7 %	5.3 %
4	15 - 29	Niet noodzakelijk	0.2 %	0.4 %	0.1 %
5	< 15 of dialyse	Niet noodzakelijk	0.2 %	0.2 %	0.1 %
Totaal			10.0 %	13.1%	10.6 %

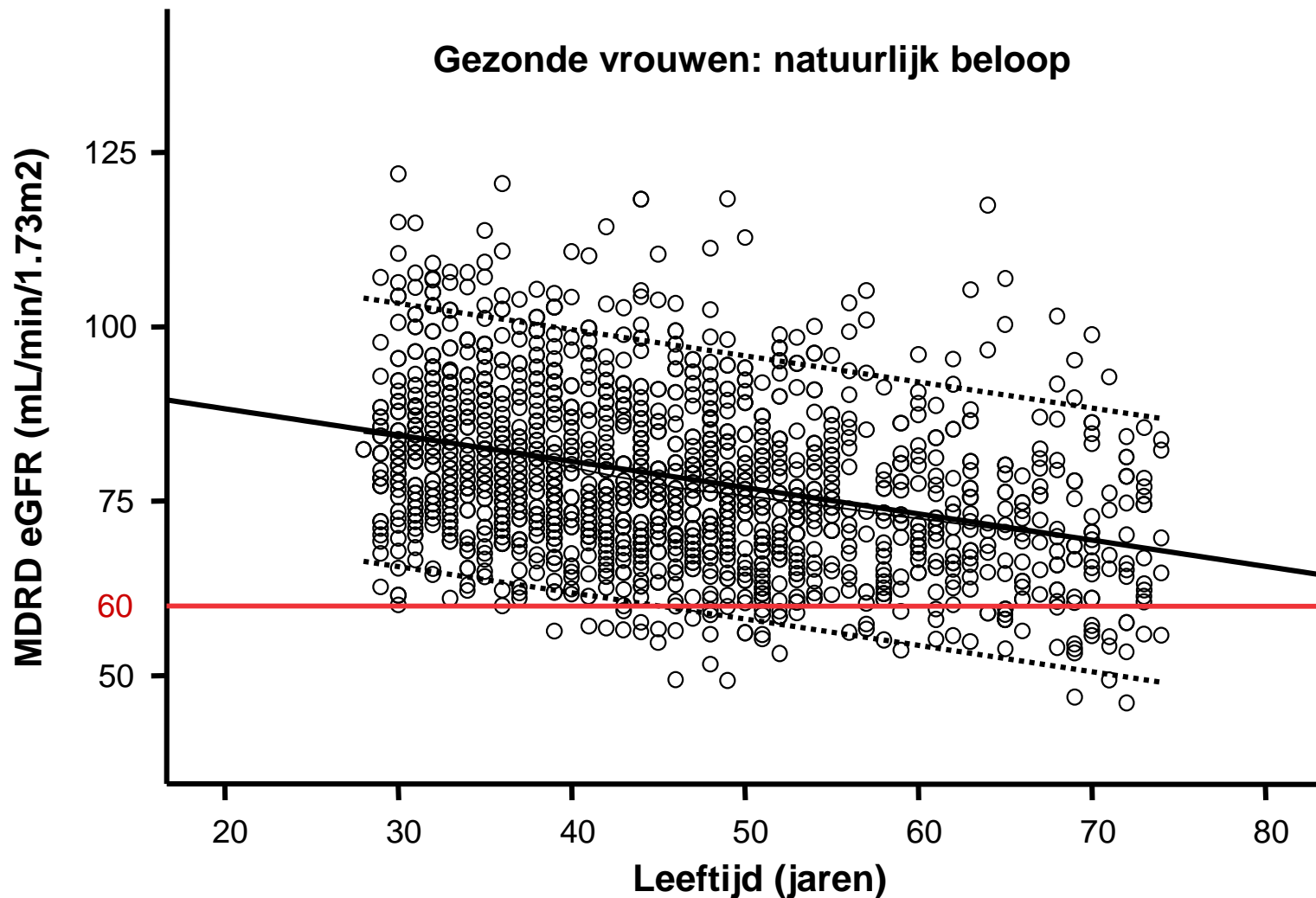
* Coresh et al, NHANES III, J Kidney Dis 2004

** Coresh et al, NHANES IV, ASN 2007

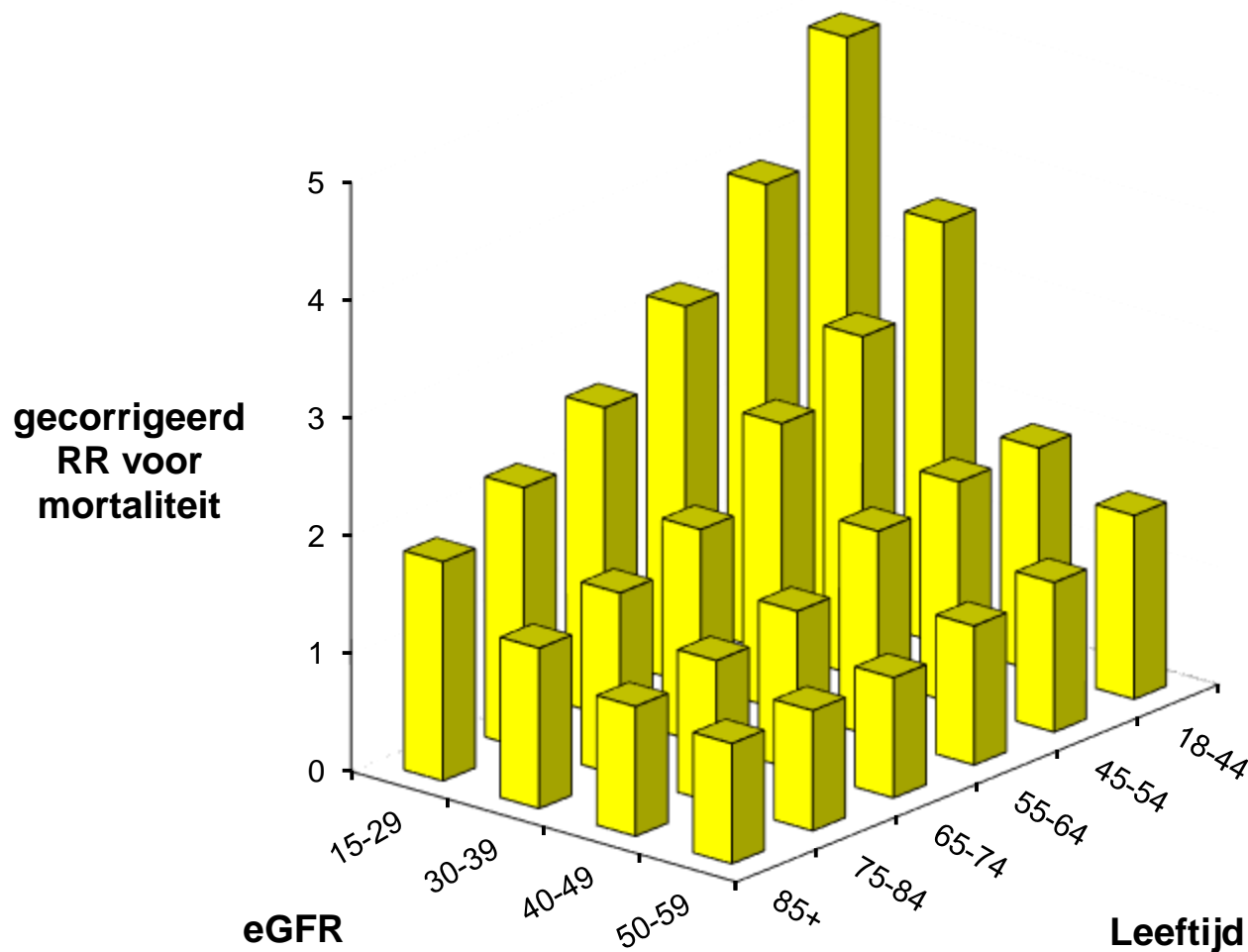
*** De Zeeuw et al, PREVEND, Kidney Int 2005

eGFR daalt bij veroudering

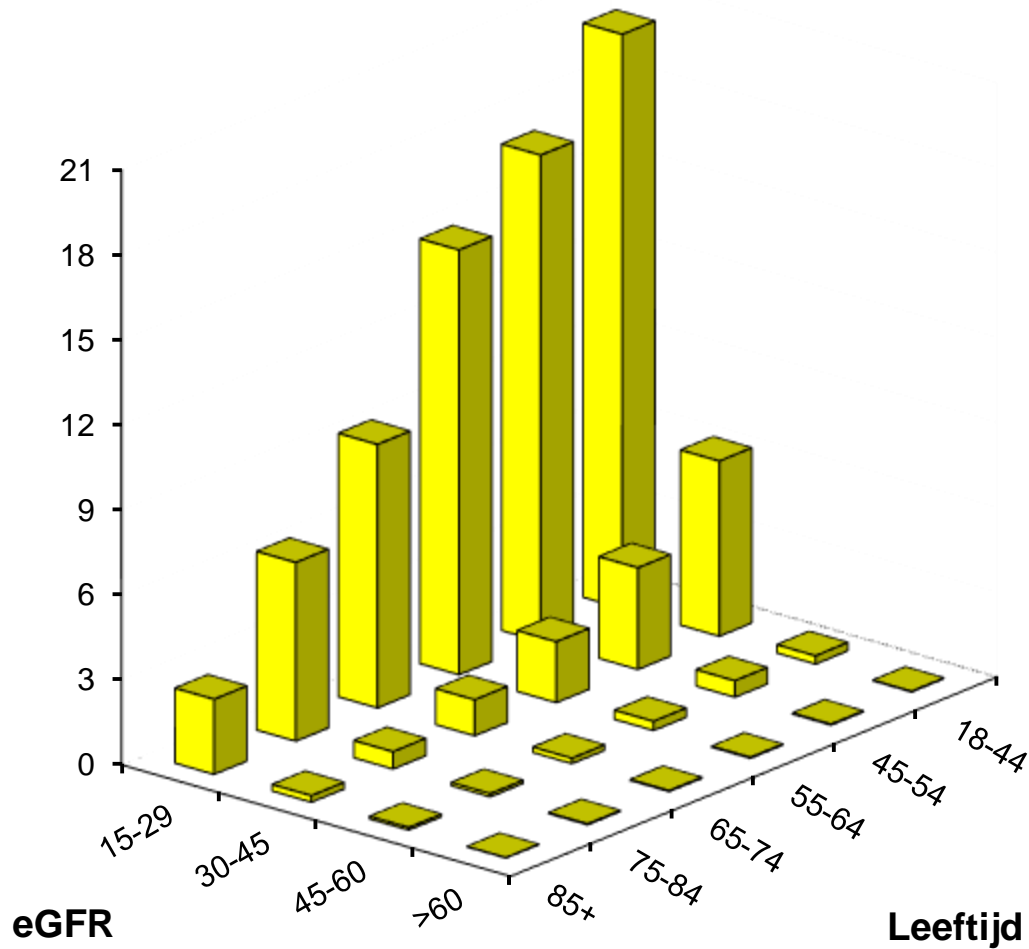
Leeftijd beïnvloedt uitkomst: CV mortaliteit

Dept. Veteran Affairs (n=2.583,911; follow-up 3.2 jr)

Leeftijd beïnvloedt uitkomst: ESRD

Incidentie
ESRD per 1000
persoons jaren

Consequenties

- Wat noemen we een afwijkende nierfunctie? Een eGFR tussen 45 en 60 mL/min is een spanningsveld.
- Beloop van de nierfunctie is van groot belang
- Beoordeling normaal / abnormaal deels leeftijdsafhankelijk
- Tevens belangrijk aandacht te schenken aan additionele tekenen van nierschade.
- De voorspellende waarde van een eGFR 45 – 60 voor morbiditeit en mortaliteit is namelijk beduidend groter wanneer er additionele tekenen van nierschade zijn

Metabole complicaties: anemie

Normochroom, normocytair, laag reticulocyten aantal

Oorzaken:

- Verminderde renale productie van erythropoëtine
- Gastro-intestinaal bloedverlies
- Verkorte levensduur van erythrocyten tgv uremie

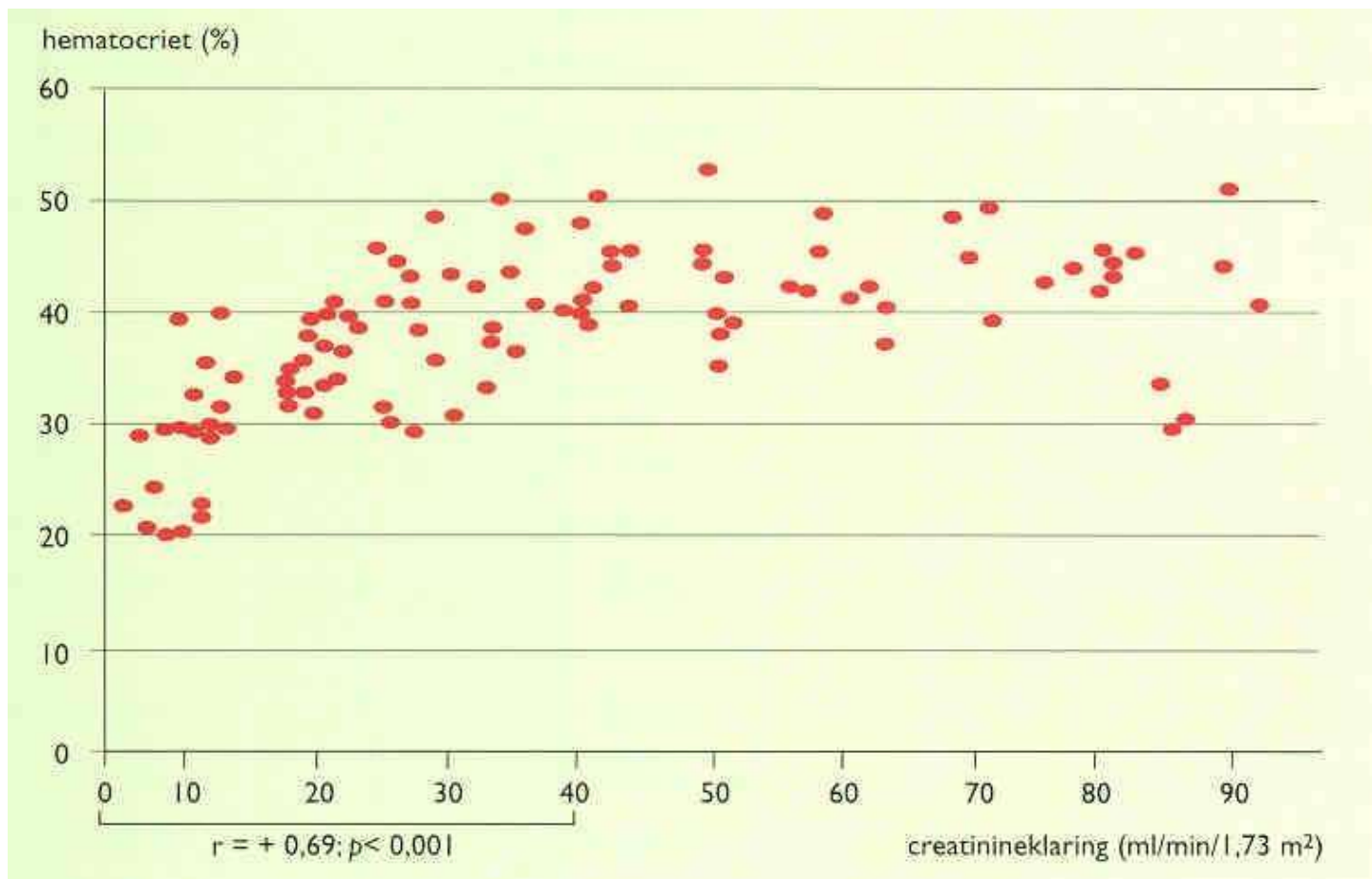
Behandeling:

Erythropoëse stimulerende middelen

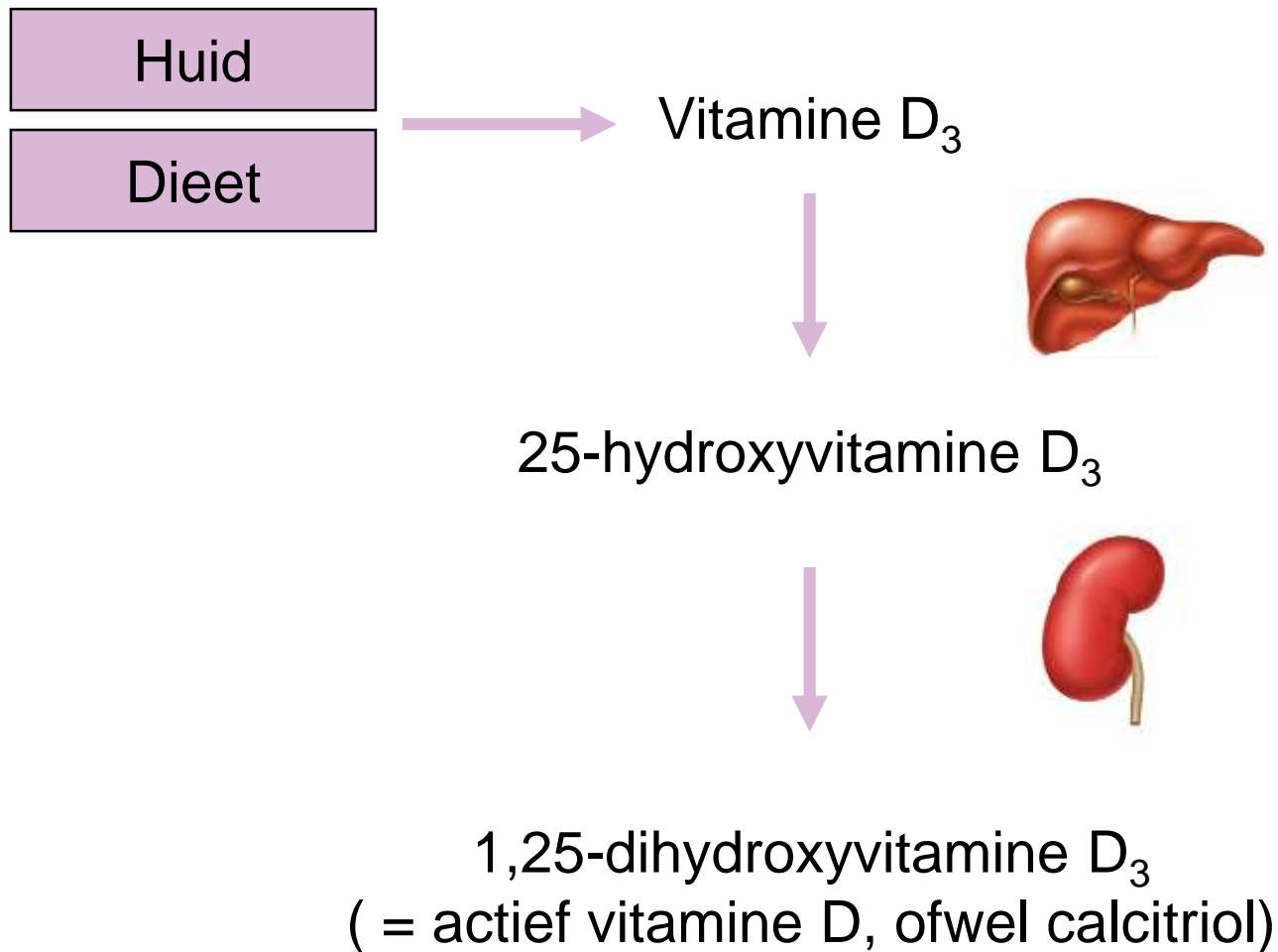
Ijzerpreparaten

Anemie bij nierinsufficiëntie

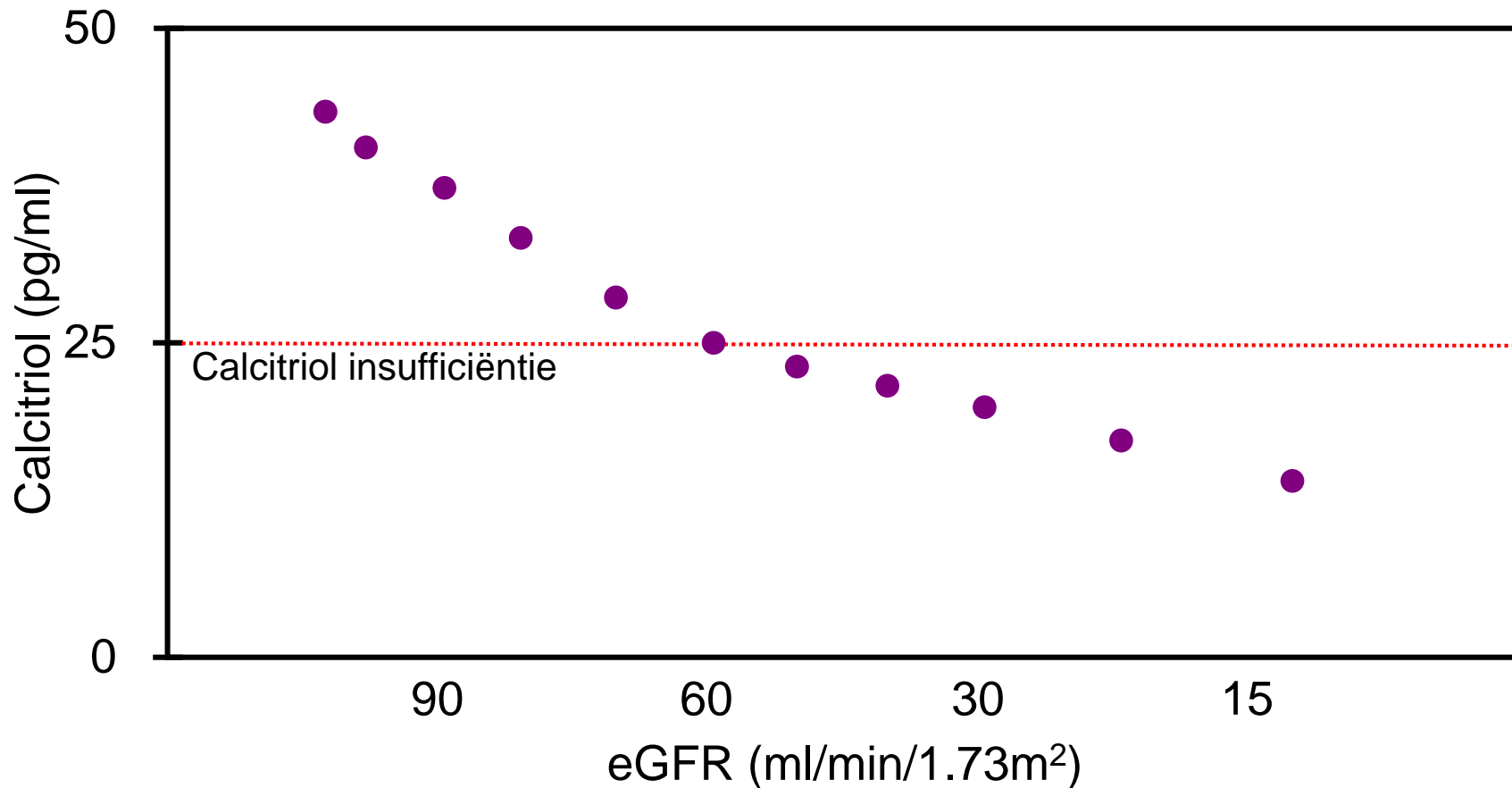

Metabole complicaties: Ca – P- VitD

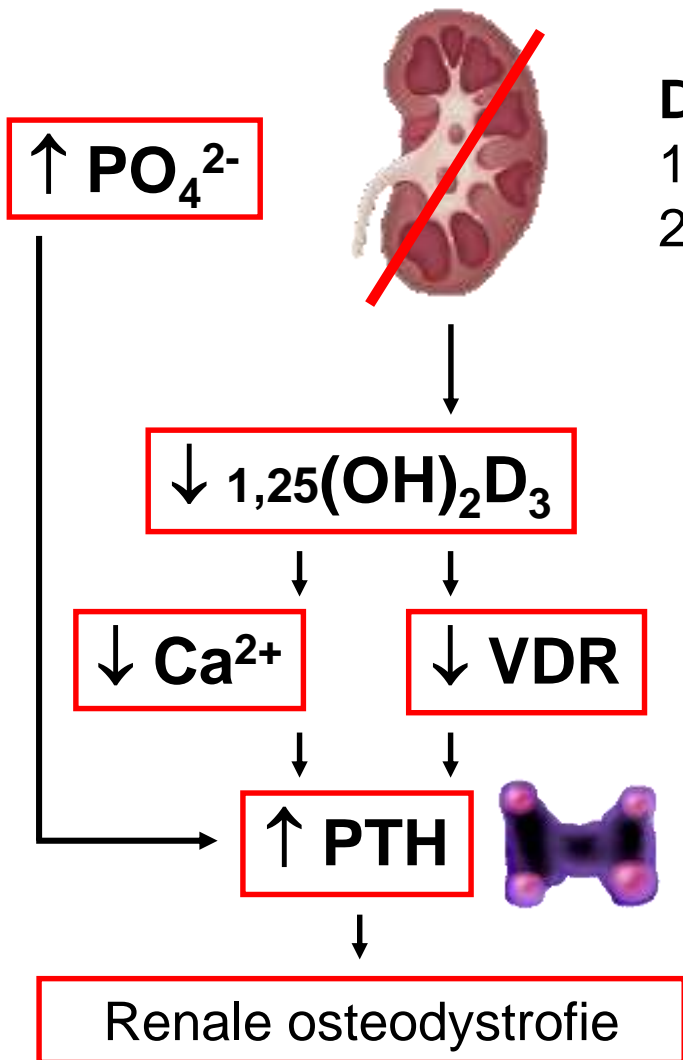

Afwijkingen calcium - fosfaat metabolisme

Nierfunctie versus serumconcentratie actief vitamine D

Afwijkingen calcium - fosfaat metabolisme

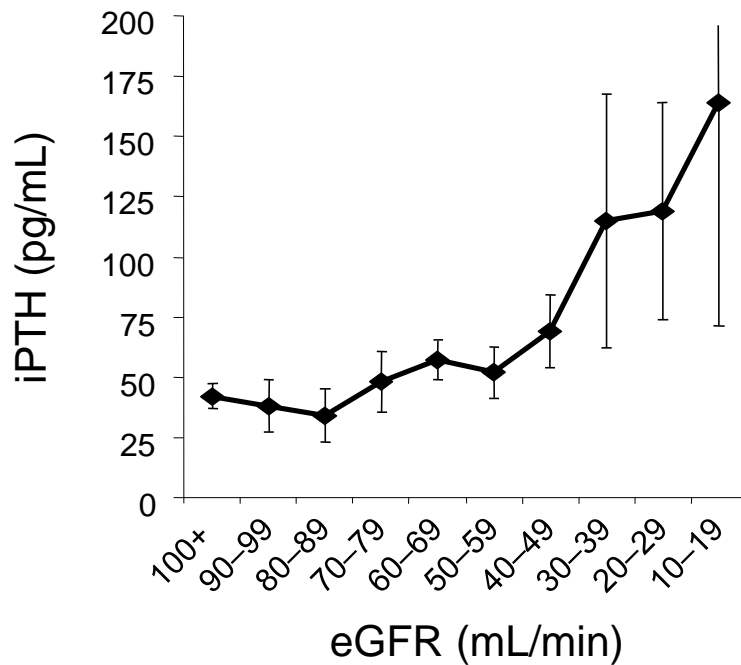
Doel van vitamine D bij nierinsufficiëntie:
1. Preventie secundaire hyperparathyreoïdie
2. Preventie van renale osteodystrofie

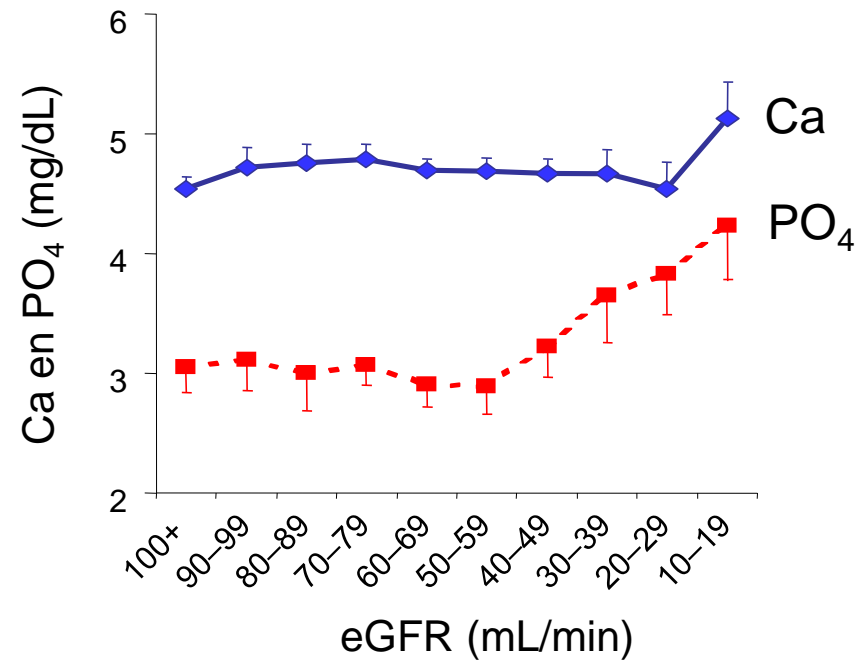
Fig. 1. Photo from 1971 (before clinical trials with active vitamin D) of a 21-year-old male haemodialysis patient with severe renal osteodystrophy and a height of 120 cm.

Afwijkingen calcium - fosfaat metabolisme

Bijschildklierhormoon

Calcium en fosfaat

Overige complicaties bij nierfalen

- ❖ Toename jicht, tgv verminderde urinezuur uitscheiding
- ❖ Metabole acidose, tgv onvoldoende uitscheiding zuren
- ❖ Elektrolytstoornissen
 - Hyperkaliëmie
 - Hyponatriëmie
- ❖ Overvulling
- ❖ Stollingsstoornis
- ❖ Etc
- ❖ Etc

Subjectieve klachten

Pas bij klaring < 15 mL/min, aspecifiek karakter:

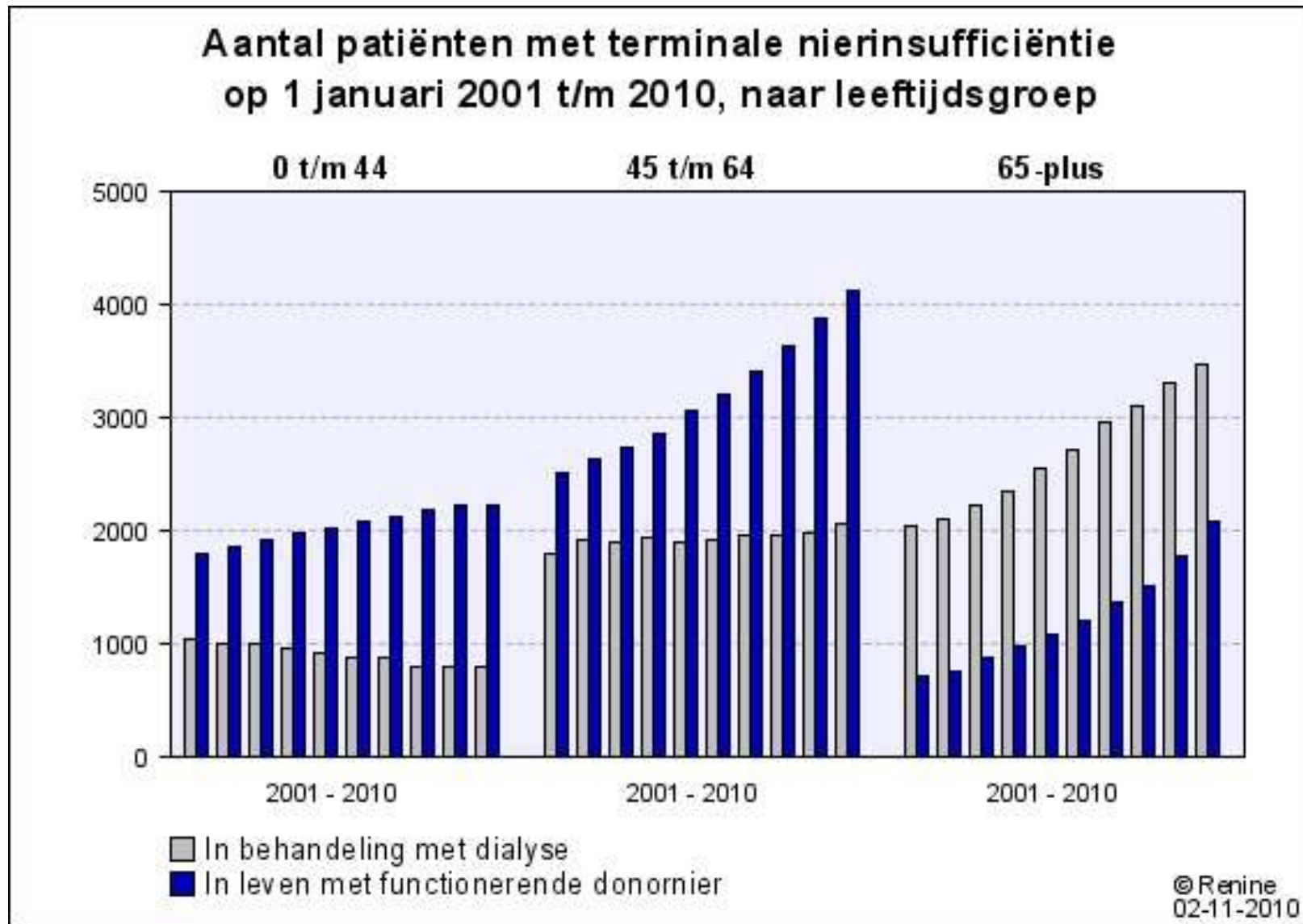
- moeheid, algemene malaise
- kouwelijk
- verminderde eetlust, afvallen
- jeuk
- verminderde libido, impotentie

Bij klaring chronisch < 10 mL/min:

- polyneuropathie, geheugen / concentratiestoornissen

ESRD en behandeling per leeftijdsgroep

Boodschappen voor mee naar huis

- Nierfunctieverlies geeft een verhoogde kans op vroegtijdig overlijden
- De oversterfte wordt vooral veroorzaakt door CV events, maar er zijn ook andere oorzaken.
- Hoe jonger de patient, des te groter de oversterfte.
- Hoe slechter de nierfunctie, des te groter de oversterfte
- Proteinurie is een marker voor CV oversterfte.
- Hoe ernstiger de proteinurie, des te groter is de oversterfte